بسم الله الرحمن الرحيم

بغاوت

(ناول)

ارشد خلیل (لیونے افغان)

پوهه لائبریري

د کتاب ټول حقونه د لیکونکي په حق کښې محفوظ دي

د کتاب نوم: بغاوت

صنف : ناول

لیکونکی: ارشد خلیل (لېونی افغان)

کمپوزر: سلېمان کامل

سرپاڼه: احسان الله منیب

پروف : ډاکټر محمد زبېر حسرت

اهتمام : مرکه پبلي کېشنز مردان

چاپ: اول ځل /کال 2012 میلادي

شمېر: یو زر

بیعه: دوه سوه کالداري

درك : ینورسټي بك ایجنسي پېښور

آن لائن ایډیشن: پوهه لائبریري http://poha.pk/library

او د لر او بر پښتون افغان وطن د هر ښهٔ
کتاب پلورنځی نه تر لاسه کېدی شي

رابطه: 03455557575

ترړون

د هغه سرونو په نوم چې پکښې

د پښتون د ازادۍ او ابادۍ

فکر بې قراره دی

ډالۍ

بایزید پیر روښان، نورمحمد ترکی، ډاکټر نجیب سره سره د هغه ټولو پښتنو ځوانانو ننګیالو په نوم چې د خپل پښتون اولس د سر لوړۍ د پاره ئې خپل ځانونه قربان کړي دي او غلامي ئې نۀ ده قبوله کړې.

زما بغاوت

ملګرو لوستونکیو! دا ناول زما د پښتو ژبې، ادب او د قام د خپلواکۍ په لړ کښې یو وړوکے شان کوشش دے ، زهٔ په ځان باندې د خپلې ژبې او قام ډېر پور ګڼم او غواړم چې د دې د پاره ډېر کار وکړم ځکه چې پښتو ژبه او پښتونخوا وطن زمونږ د مور درجه لري او چې ثوك په خپله مور باندې ننګ نهٔ کوي هغه له سره هډو پښتون نهٔ دے۔

د دې ناول په اړه به فېصله ګران لوستونکي کوي او معیار به ئې ټاکي خو زهٔ هم له ګرانو لوستونکیو نه دا طمع لرم چې ماته به زما کمزورۍ په ګُته کړي چې په ائنده کښې ئې د سهوې کوشش وشي۔

زهٔ د ملګري او ورور سلېمان کامل صېب ډېره مننه کوم چې د مشورو نه علاوه ئې د کمپوزنګ کار هم سر ته ورسوهٔ ، د پروف ریډینګ د پاره د ډاکټر محمد زبېر حسرت صېب هم مننه کوم چې خپل قیمتي وخت ئې ماته راکړهٔ۔ د احسان الله منیب صېب هم ممنون یم چې د کتاب د چاپ ذمه واري ئې په خپل سر واخسته او د خپلو ټولو خواخوږو هم مننه کوم چې زما د دې کتاب چا پ ته په طمع وو۔

په ډېره مینه او مننه

ارشد خلیل(لېونے افغان)
پېښور پښتونخوا
۹م ستمبر ۲۰۱۲ء

اول ټوك

د پېښور په يو کلي کښې يو زلمے د ګل په نامه اوسېدۀ. ګل به په کلي کښې زمينداري کوله، يوه ورځ سحر وختي ګل د چائې ډوډۍ خوړو نه پس خپله قلبه پټو ته روانه کړه. څۀ زمکه ئي اړولي وه او څۀ ورته لا پاتې وه. هغه ئي هم نن واړوله او تخم ئې پکښې واچولو. ګل ټول کار خلاص کړۀ او ستړے ستومانه کور ته روان شۀ. کور ته چې څنګه رادننه شۀ نو کور کښې ئي ګڼه ګوڼه وه. د دۀ درې خويندې وې چې درې واړه د دۀ نه په عمر کښې مشرانې وې او پلار ئې په خپل ژوند وادۀ کړې وې. نن په يو وخت ټولې دوي کره راغلې وې. ګل درې واړه خوېندو سره ستړے مۀ شي وکړل او بيا ئې په کوزه مخ لاس وينځل. د دوي مور ژوندۍ وه. ګل په مور خو څۀ چې په درې واړو خوېندو هم بلا ګران وۀ او ډېر نيازبين ئې لوے کړے وۀ. د پلار د مرګ نه شپږ مياشتې پس ګل پيدا شوے وۀ. د پلار نه پس د خوېندو هم دۀ ته سترګې وې. په دې دنيا کښې هم دا ورور ئې د سترګو تور وۀ ځکه چې ښځه کۀ ډېر مالدار سړي هم ته وادۀ شي خو چې ورور ئې په لاس وس تکړه نۀ وي نو د خاوند په کور کښې ئې قدر عزت کم وي. د پلار نه په وراثت کښې ګل ته پنځۀ جريبه زمکه پاتې شوې وه.دا زمکه به دۀ په خپله کرله او چې کله به ئې فصل پوخ شۀ نو بيا به ئې په ګجرانو خرخولو او دغه رنګ ئې خپل ژوند تېرولو چې کله به ئې فصلونه خرڅ کړل نو څۀ روپۍ به ئې مور له د مړي ژوندي د پاره ورکړې او څۀ روپۍ به ئې خپلې مشرې خور سره کېښودې او باقي روپۍ به دۀ خپل جېب او د کور خرچ له ځان سره کېښودې. مشرې خور نوم ئې سلطانه وۀ ،

دوبمې خور نوم ئې نیازمینه وهٔ او د دربمې نوم ئې فریده وهٔ ـ یو مازیګر چې ګل خپل کور ته راغے نو خوېندې ئې بیا په شریکه کور ته راغلې وې ـ سترې مهٔ شې نه پس ګل ټولو سره لاس ملاو کړهٔ ـ مشرې خور سلطانې ځان ته رانزدې کړهٔ او په تندي ئې ښکل کړهٔ او ورته ئې ووئیل چې وروره دلته مونږ سره په کټ کښې کښېنه ـ ګل ورته وئیل چې خورې زهٔ لږ مخ لاس وینځم نو بیا درسره خبرې اترې کوم ـ فریدې خور ورته کوزه ډکه کړه ، ګل مخ لاس اوینځل او سلطانې خور سره په کټ کښې کښېناستهٔ ـ نیازمینې خور ئې حلوه پخه کړې وه، ورته ئې ډېره په مینه راوړه، فریدې ورله چائې راوړه ـ ګل چې حلوه خوړه نو سلطانې ورته خبره راوچوله چې وروره بس دے مور مو هم ډېره کمزورې شوې ده او د پلار د مرګ نه پس ورسره ستا غم دے ستا څنګه خوښه ده چې تا له یوه ښکلې شان جینۍ وګورو او درله زر تر زره وادهٔ وکړو نو مور به مې هم ستا ښادي په خپل ژوند ووینې او مونږ به هم خوشحاله شو ځکه چې ستا په سر د وادهٔ سهره زمونږ ډېر لوے ارمان دے چې ستا په خوشحالۍ کښې یو ځاے شو او ستا اباد کور ووینو ـ سلطانې خپله خبره زیاته کړه چې کهٔ خبر وې او اللّٰه تعالیٰ ته منظوره وې نو ستا به نوے ژوند جوړ شي، خپل کور ، خپله ښځه او خپل بال بچ به وې ـ دا خبره د ګل په زړهٔ کښې د اول نه وه خو د دهٔ سوچ وهٔ چې مخکښې به لږې ډېرې پیسې جمع کړم نو بیا به دا خبره خپلې مور او خوېندو ته وکړم خو ګل له نن موقع په لاس ورغله او سلطانې خور ته ئې ووئیل چې خورې دا خبره دې سمه ده ، بس چې ستاسو څنګه خوښه وي زماهم خوښه ده ـ په خوا کښې کټ کښې ورسره نیازمینه او فریده هم ناستې وې ـ نیازمینې سلطانې خور ته مخ راواړولو او وې وئیل چې کهٔ ستاسو خوښه وي نو زمونږ محلت کښې د حاجي ګلاب خان یوه لور ده

چې ډېره حیاناکه پېغله ده ، هغه به ګل له وغواړو او هسې هم حاجي ګلاب خان ناجوړه دے نو خامخا به ورسره د لور غم وي ـ مور ئې ووئیل چې هو کنه بچې هغه خو دې د پلار ډېر خوږ ملګرے وۀ ، هر مازیګر به دې د پلار خواله راتلو او چې پلار به دې کله هم د شپې کورته راغلو نو د ګلاب خان خبرې به ئې کولې ـ ګلاب خان او پلار به دې مدام د یو بل تپوس کولو ـ د دواړو یو بل سره ډېره مینه وه ـ په دې کښې فریدې خور ئې ووئیل چې بیا خو خبره نوره هم اسانه شوه ، سلطانې ووئیل چې د ګلاب خان لور ګلالۍ خو زما هم ډېره خوښه ده، ډېره ښه جینۍ ده او ورور ته ئې مخ راواړلو چې وروره زمونږ دا جینۍ ډېره خوښه ده، ستا څنګه خوښه ده چې درله ئې وغواړو ـ ګل ورته ووئیل چې څنګه ستاسو خوښه وي زما هم هاغه رنګ خوښه ده ـ سلطانې خور ئې ووئیل چې د جمعې په ورځ به د ګلاب خان کاکا کره لاړ شو او ګلالۍ به ستا د پاره ترې وغواړو ـ په ګل باندې خپلې خوېندې ډېرې ګرانې وې او د حد نه زیاته مینه ئې ورسره کوله ځکه چې په دې دنیا کښې د دۀ د بوډۍ مور او د دې خوېندو نه بغېر نور هیڅوك نۀ وو ـ یو دوه ملګري ئې هم وو ، هغوي سره به کله کله د شپې حجرې ته لاړۀ ـ

د جمعې په ورځ درې واړه خوېندې او مور ئې د ګلالۍ لیدو او غوښتو له د ګلاب خان کره لاړې ـ د ګلاب خان ښځې ورته په روڼ تندي هرکلے اوئیل ، ډېره مېلمستیا ئې وکړه او ډېره په مینه ئې ورسره خبرې اترې وکړې ـ په خبرو خبرو کښې د ګلاب خان ښځې نه سلطانې پوښتنه وکړه چې ببو ګلاب خان کاکا څنګه دے ، څۀ ګوزاره ئې شوې ده کنه ـ هغې ورته وئیل چې په ډېرو ډاکټرانو مو وګرځولو خو څۀ ګوزاره ئې نۀ ده شوې ـ نیازمینې ترې تپوس وکړۀ چې ډاکټران څۀ وائې

نو هغې ورته په جواب کښې وئیل چې بچې ډاکټران وايي چې دا ئې د عمر تقاضه ده ځکه چې بوډاوالے په خپله يوه لويه بيماري ده، ډېر کمزورے شوے دے، په کور کښې دې ارام کوي ـ سلطانې خپله مقصدي خبره پېل کړه او د ګلاب خان ښځې نه ئې د ګلالۍ رشته د ګل د پاره وغوښته . د ګلاب خان ښځې په لوے زړهٔ دا خبره واورېده او دوي ته ئې په جواب کښې ووئې چې ګلالۍ خو زما دا يوه لور ده ، تاسو ښهٔ خبر يئ چې اللّٰه پاك راله د دې نه پس بل اولاد نهٔ دے راکړے زهٔ به د ګلالۍ پلار سره خبره وکړم نو بيا به تاسو له جواب درکړم ـ سلطانې ورته وئيل چې تروري ګل خو هم زمونږ يو ورور دے زمونږ ټولې خوشحالۍ هم دهٔ سره تړلې دي او بيا ګل خو ستاسو د سترګو وړاندې لوے شوے دے ـ د هغهٔ د ټول کړهٔ وړهٔ نه تاسو خبر يئ ـ د ګلالۍ مور ورته وئيل چې ګل خو زما د ځوي په شان دے خو خبر دے بچے مونږ به پرې کور مشوره وکړو ځکه چې مشوره کښې خبر وي ـ زهٔ به يو څو ورځې پس تاسو له په خپله جواب درولېږم ـ د ګل مور ورته ووئيل ښه ده خورې مونږ به اوس لاړ شو خبر دے تاسو پرې خپله مشوره وکړئ ـ رخصت ئې واخست ، خپل کور ته لاړې او د ګل خوبندې خپلو خپلو کورنو ته لاړې.

دوېم ټوك

څو ورځې پس د ګلالۍ مور دوي کره جواب راولېږهٔ چې سبا سحر مونږ کره راشئ. د ګل مور ډېره خوشحاله شوه خو وسوسو به هم په خپل ګرفت کښې راګېر ه کړه چې هسې نه انکار وکړي. زر ئې برقعه راواخسته او سلطانې لور کره لاړه. سلطانې فريدې او نيازمينې کره هم جواب ولېږهٔ چې سبا له ځان تيار کړي چې ګلاب خان کاکا کره لاړ شو. شپه تېره شوه ، ګل سحر وختي پاڅېدهٔ ، نمونځ ئې وکړهٔ، مور ورله ډوډۍ چائې تياره کړي وه ، دهٔ ته ئې کېښودهٔ او بيا لاړه د قران پاك تلاوت ته کښيناسته. ګل ناست وهٔ چائې ئې څښله او مور ئې قران شريف بند کړهٔ او په ګل ئې چف وکړهٔ. ګل پاڅېدهٔ لور او بېلچه ئې راواخستهٔ ، پټي ته روان شهٔ خو مور ورله اواز ورکړهٔ چې مونږ به نن بيا د ګلاب خان کره ځو ځکه چې هغوي پرون جواب کړے دے ، څو ورکره ګورو چې څهٔ جواب راکوي. ګل مور ته وئيل سمه ده، بس اللّٰه پاك دې هغه وکړي چې زمونږ د ټولو خېر وي پکښې. زهٔ اوس ځم په پټو چکر وهم بيا به مازيګر راشم ، نورې خبرې به بيا کوو. مورئې په سر لاس راښکهٔ وې څه بچے خدا ے دې مل شه.

لږ وخت پس سلطانه راغله ، دغه رنګ فريده او نيازمينه هم لږ ساعت پس راغلې برقعې ئې کېښوې او خپلو کښې په مجلس شوې. نيازمينه زر راپاڅيده او وې وئيل چې زهٔ به درله يوه پيالۍ چائې پخه کړم ، چائې به وڅښو نو بيا به د ګلاب خان کاکا کره لاړ شو. مور ورته وئيل ښه ده بچې خو وګوره چې ګوره شته کنه ما وختي خيال ونهٔ کړهٔ کهٔ نهٔ

وي نو پاس په چتۍ باندې په ډبې کښې چيني پراتۀ دي هغه راواخله.
نيازمينې ورته ووئيل ښه ده مورې تۀ بې غمه شه. څۀ ساعت پس چائې
تياره شوه ، ټولو چائې وڅښله او سمدستي راپاڅيدې په روانه روانه
کښې د ګل مور ووئيل لږ صبر وکړئ چې لږې پيسې د ځان سره راواخلم
هسې نه چې بيا رامنډې وهم. سلطانې ورته ووئيل مورې تۀ راځه ما
ځان سره پيسې راخستې دي. مور ئې ور د بهر نه ځان پسې رابښکۀ او
ګاونډۍ شمعې ته ئې جواب پرېښودۀ چې کۀ ګل راغلو نو ورته ووايه
چې مور دې وئيل چې چرته لاړ نۀ شې مونږ راځو او دوي د ګلاب خان
کره لاړې د ګلالۍ مور په نمانځۀ ولاړه وه. دوي په کټونو کښې
کښيناستې. نور څوك كور كښې نۀ وو او ګلاب خان خو له ډېره وخته
په کوټه کښې پروت وۀ. د ګلالۍ مور چې څنګه سلام وجارباسلو نو زر
زر د دوي سترې مۀ شي له راپاڅېده او ټولو ته ئې په خېر راغلې وئيل
او خوا کښې ورسره کښيناسته. خپلو کښې ئې خبرې اترې شروع کړې.
د ګل مور ترې نه پوښتنه وکړه چې د ګلالۍ پلار څنګه دے ، هغې
ورته وئيل چې خورې هم هغه رنګ دے ورځ تر ورځ ئې صحت
کمزورے کيږي. فريدې پکښې ووئيل چې ترورې ګلالۍ چرته ده ،
هغې ورته ووئيل چې هغه خپلوانو کره تلې ده ، د ماشوم سنت دے ما
ورته وئيل چې ځا پام به دې غلط شي لاړه شه. په دې خبرو کښې
سلطانې مقصدي خبره راواچوله چې ترورې د ګل او د ګلالۍ د رشتې
خبره مو څنګه کړه؟ ښځې ورته جواب ورکړو چې مونږ ته د ګل او
ګلالۍ رشته منظوره ده ، اللّٰه پاك دې دا رشته بختوره کړي او ټولو له
ئې مبارکي ورکړه. د ګل مور او خوېندې هم ډېرې خوشحاله شوې ، په
مخونو ئې د خوشحالۍ رنګونه وځلېدل. د ګلالۍ مور پاځيده په منډه
منډه ئې ورله شربت جوړ کړو اول ئې ورله لږه شان چيني په پيالۍ

کښېږي راوړه چې خلهٔ خوږه کړي او بیا ئې ورله شربت ورکړهٔ ـ سلطانې خبره وکړه چې ستاسو کله خوښه ده چې کویژدن وکړو؟ د ګلالۍ مور ورته ووئیل چې کله مو خوښه وي زهٔ پرې رضا یم ـ فریدې ووئیل چې تاسو هم ځان تیار کړئ او مونږ به هم د ګل ورور سره مشوره وکړو. د ګلالۍ مور ورته ووئیل چې زهٔ درته یوه خبره کوم چې کویژدن به ساده طریقه باندې وکړو ، ډېر رواجونه به پکښې نهٔ کوو ځکه چې د ګلالۍ پلار هم ناجوړه دے او هسې هم زمونږ او ستاسو غریبي ده کهٔ تاسو خفه کېږئ نه نو ټول کار به په ساده طریقه خلاص کړو په تاسو به هم بوج نهٔ وي او په مونږه باندې به هم ـ د ګل مور ورته ووئیل چې خورې څهٔ چې کوو نو په صلاح مصلحت به ئې کوو او دا رنګ دوي خپل کور ته رارواني شوې ـ د راتلو سره سلطانې یو ماشوم له پنځوس روپۍ ورکړې چې ورشه د کاکي جان ماما نه سوجي راوړه او لس روپۍ ئې ورله بیلې ورکړې چې په دې باندې میوه او پلي ګډوډ راوړي ـ ماشوم سمدستي سوجي راوړه ، فریده ورته کښېناسته اول ئې صفا کړه، بیا ئې باندې کړه ـ نیازمینې فریدې ته ووئیل چې خورې پام کوه چې حلوه درنه ونهٔ سوزي ښه خوندوره ئې پخه کړه د ورور مو کویژدن خوشحالي ده چې په کښې د څهٔ کمے رانهٔ شي باقي به اللّٰه پاك خیر وکړي ـ چې حلوه پخه شوه نو اول ئې خپلې مور له راوړه او ورته ئې وئیل چې مورې! اول تهٔ خلهٔ خوږه کړه ـ سلطانې خور ئې په پتنوس کښې حلوه واچوله او ورته ئې ووئیل چې دا په کورونو وویشه ـ اوس وخت دے چې نهٔ تېرېږي چې ښنګه به مو نیازبین ورور راځي چې مبارکي ورله ورکړو. نن د ګل په خویندو سم اختر وهٔ ـ په دې کښې د مازیګر اذانونه وشول ، سلطانه او نیازمینه په نمانځهٔ اودرېدې ـ په دې کښې ګل کور ته راننوتو فریده زر د کټ نه راپاځیده او ډېره په خوشحالۍ ګل ته

ورنزدې شوه او په مبارکو شوه، مور ئې هم د کوټې نه راوته او ګل ئې په تندي ښکل کړو او ځان ته ئې راجُخت کړهٔ. سلطانې او نیازمینې هم نمونځونه خلاص کړل او د مصلې نه ئې ګل ته اواز ورکړو چې ګله مبارك دې شه ستا او د ګلالۍ رشته وشوه. ګل راغلو او مور سره په کټ کېښناستهٔ او مور ته ئې ووئیل چې مورې ستا هم مبارك شه. فریدې ورله زر حلوه راوړه او په خلهٔ کښې ئې ورکړه. نیازمینې ورله چائې راوړې ګل هم ډېر خوشحاله وهٔ ځکه چې د نوي ژوند ملګرې ئې پیدا شوه او په یوه نوي لاره ئې د ژوند تېرولو پېل وکړو. په دې خبرو اترو کښې د کوېژدن خبره هم پخه شوه او نېټه ئې راروانې جمعې له کېښوده. ګل لا د مازیګر نمونځ نهٔ وهٔ کړے. د کټ نه پاڅیدهٔ او دوي ته ئې ووئیل چې زهٔ ځم نمونځ مې نهٔ دے کړے ، نمونځ کوم نو د کلي د سر نه به خوارهٔ هم راوړم.

په سبا سحر وختي ګل چې ناشته وکړه نو فضل رحمان ګوجر پسې ورغلو هغهٔ سره ئې د فصل پېسې پاتې وې، پنځلس زره روپۍ مخکښې وې او پنځهٔ زره روپۍ ورسره د دې فصل وې هغه ئې ترې نه وغوښتې، هغهٔ ورته لس ورځې نېټه ورکړه ـ څو ورځې پس د ګل خوېندو ځان له نوې نوې جامې وګنډلې او مور له ئې هم سره د پېزاره جامې راوړې ـ د جمعې په ورځ د ګل او ګلالۍ کوېژدن وشوه ـ د کوېژدنې د خوشحالۍ نه چې دواړه کورونه وزګار شو نو دواړو طرفونو د وادهٔ سامانونه برابرول شروع کړل او ورو ورو ئې ځان وادهٔ ته تیارولو ـ ځلور میاشتې پس د وادهٔ د نېټې خبرې هم شروع شوې ـ د ګل کورنۍ د وادهٔ ټول سامان برابر کړے وهٔ ـ د وادهٔ نېټه هم د دې میاشتې په اخري جمعه کېښودې شوه او دعا د خېر وشوه ـ ګل یوه ورځ خپل ملګرے د ځان سره بازار ته بوتلو او د زرګر د دکان نه ئې د کالیو نمونې راوړې ـ خپلو خوېندو ته ئې وښودلې چې یو سېټ پکښې د ګلالۍ د پاره خوښ کړي ـ هم د دغه نمونې مطابق ئې زرګر له د درې تولو د کالي جوړولو اړډر ورکړهٔ ـ د ګلالۍ مور هم د خپل وس مطابق ځان تیار کړے وهٔ او دغسې په هله ګوله کښې ټول وادهٔ راغونډ شهٔ ـ

د ګل او ګلالۍ د نوي ژوند اغاز ډېر په ښهٔ طریقه وشهٔ ـ د ګل په ژوند کښې ډېر اړخونه داسې وو چې د هغې په وجه به هغه په خپل کلي کښې خو څهٔ کړې د خواوشا کلیو کښې به هم خلقو پېژندهٔ او ډېره مینه به ئې ورسره کوله ـ اصل وجه دا وه چې ګل یو ډېر تکړه قام پرست انسان وهٔ ـ ټول عمر ئې د خپل قام د ښهٔ ژوند د پاره وقف کړے وهٔ ـ د

کلي هر مشر نه واخله تر ماشومانو پورې به ئې تولو سره مینه کوله، هر سړے به د ګل د ښهٔ اخلاقو نه متاثره وهٔ خو ګلالۍ هم یوه ښښتنه ښځه وه ، ټوله ورځ به ئې د خاوند او د هغهٔ مور خدمتونه کول او چې کله به د ګل خوېندې راغلې نو ډېر په درناوي به ئې ورله مېلمستیا کوله ـ د خپلو خوېندو نه به ئې ورته کم نهٔ کاتهٔ ـ د ګلالۍ راتلو سره د ګل په کور کښې یو ښکلې شان رڼا پیدا شوه ـ ګل ته هم ډېره ښه ملګرې ملاو شوه ـ ګل ورسره ډېره مینه کوله ـ ګل ته د ګلالۍ په شکل کښې د اللّه پاك د طرف نه یو نعمت ملاو شوے وهٔ ـ د ګل په ژوند کښې به چې هر څومره ستړې راغلې خو چې خپل کور ته به راډننه شهٔ نو ټوله ستوماني به ئې د ګلالۍ په یوه مسکا ختمه شوه او دمه به شهٔ.

ګل به کله کله سحر وختي په فصل باندې چکر وهلو ، په دې غرض چې چا به ورانې خو پکښې نهٔ وي کړے ـ یوه ورځ د پټي نه په واپسۍ ورته داود خان چې په پوله ناست وهٔ اواز ئې وکړهٔ او اشاره ئې ورته وکړه چې دیخوا راشه په راتلو ورته هغهٔ وئیل چې حکومت په قام پرستو پسې راخستې ده وایي چې دوې په ملك کښې انتشار جوړوي او د نورو ملکونو سره رابطې ساتي او د دغه ملکونو په مرسته او ډاډ دلته اړے ګړے پېدا کوي ـ ګل ورته وئیل دلته خو چې څومره قام پرست دي هغوي خو صرف د خپل قام د پاره هلې ځلې کوي نو داود خانه دا راته ووایه چې تهٔ څنګه خبر شوې؟ داود خان ورته ووئیل ماته یو ملګري حال وئیلے دے. هغهٔ دا هم وئیل چې ځاے په ځاے د سي ایي ډي کسان ګرځي او د قام پرستو لستونه جوړوي او بیا ئې په نمبر نمبر ګرفتاروي ـ ګل ورته ووئیل چې تر کومه پورې به حکومت قام پرست تنګوي او حکومت خو ئې له پخوا راهسې په څهٔ نا څهٔ طریقه په جېلونو کښې ننباسي او عجیبه عجیبه سزاګانې ورکوي ـ د هر یو قام

پرست ژوند هم دغه رنګ کشالو سره مخ وي او چې تر څو مونږ خپل مرام ته نۀ يو رسيدلي نو دا رنګ قيصې خو به راسره کيږي او کيږي دي ، يوه ورځ خو به د دې مصيبت نه خلاص شو ـ حکومت به کوم کوم قام پرست په عذابوي ـ کوم کوم به وژني او کۀ وژني ئې نو نور به پيدا کيږي ـ داسې وخت به راشي چې زمونږ زور ته به د حکومت تخته ټينګه نۀ شي او مونږ به خپل مرام ته ورسو ـ د خپل حق د حاصلولو د پاره مونږ سره کۀ څوك هم مرسته کوي مونږ هغوي ته په درنه سترګه ګورو ـ

ګل خو د خپل زړۀ براس داود خان ته وښکلو خو دا ورته پته نۀ وه چې داود خان هم د سي ايي ډي د پاره مخبري کوي او هره مياشت د هغوي نه خپله تنخوا اخلي ـ ګل او داود خان څۀ وخته پورې خپلو کښې مجلس وکړو او بيا ګل ترې نه خپل کور ته روان شۀ خو د ګل په ذهن کښې عجيبه عجيبه سوچونه تلل او راتلل ـ

يو ماښام ګل په کور کښې د ګلالۍ او خپلې بوډۍ مور سره ناست وۀ ، ډوډۍ ئې خوړله نو په خبرو خبرو کښې ګل وئيل چې زمونږ د کور ابادي هم ډېره کمزورې شوې ده ـ د دېوالونو بنيادونه هم ټول زيم دي او چتونو کښې هم برګي ماتې شوې دي يا وښو خوړلي دي نو ښۀ به دا وي چې دې بل اړخ نه نوي ابادي وکړو ـ مور ئې ورته ووئيل خبره دې بده نۀ ده خو په نوي ابادۍ ډېرې پېسې لګي زۀ خو وايم چې دېوالونه به په خټه کښې ووهو او بيا بيا به ئې په سيمټو پلستر کړو ـ دغه رنګ به کور هم نوے شي او پېسې به پرې هم کمې خرچ شي ـ ګل چې ډوډۍ وخوړه نو ګلالۍ ته ئې ووئيل قهوه پخه کړه ـ ګلالۍ ورته وئيل چې توره چائې تياره ده خو دۀ وئيل چې توره نۀ ښم او د کله نه چې ئې د بادامي توره چائې پخول ليدلي وو نو له هغې ورځې راهسې خو ئې ترې نه بالکل توبه ايستې وه ـ بادامي به په ښار کښې د چايو يو

وړوکے شان هوټل چلوۀ. په ښار کښې به ئې چې کومې بې کاره او رنګ شوې چائې، موندله نو هغه به ئې استعمالوله. ګل چې نن د کور نه وتۀ نو په لاره کښې ورته يو څو کسان په څاو کښې ناست وو يو دم ئې پرې حمله وکړه او په زور ئې ډاټسن ته واچولو. ګل خپل پوره کوشش وکړو چې مزاحمت وکړي خو وس ئې پرې بر نۀ شۀ. د ګل په ګرفتارۍ کښې د داود خان پوره لاس وۀ ، د کلي ډېرو خلقو دا منظر وليدۀ خو دومره جرات پکښې نۀ وۀ چې د دوي مخې له ورغلي وې ځکه چې ډاټسن سره د پوليس ګاډے هم ولاړ وۀ. يو کس زر د ګل مور له خبر راوړۀ. په مور او ښځه ئې سم قيامت راکوز شۀ او په چغو ئې وژړل. د کلي يو څو مشران راغونډ شول چې يو پکښې شجاع خان ملك هم وۀ ، تانې ته لاړل چې د ګل په حال ځان خبر کړي خو په تانه کښې ګل نۀ وۀ ، نۀ ئې څۀ معلومات وو. شجاع خان SHO ته ووئيل چې رشتيا رشتيا ووايه زمونږ سرے دې څۀ کړو نو SHO ورته وئيل چې زۀ هډو خبر نۀ يم خو ملك صېب ورته ډېرې سختې خبرې وکړې ورته ئې وئيل چې ستا په علاقه کښې واردات کيږي او تۀ بې غمه ناست ئې. تۀ به د عوامو د مال او ځان څۀ حفاظت وکړې. د کلي نورو مشرانو ملك صېب ته وئيل راځه چې څۀ بله لاره ګودره ولټوو. دغسې د کلي مشرانو تر خپله وسه کوششونه وکړل خو د ګل هډو څۀ اته پته ونۀ لګېده.

د ګل په کور کښې مړے نۀ وۀ او ژړا وه، غم،وۀ، غوغا وه ، په خوېندو عاجزانو ئې چې څۀ تېرېدل د بيانولو نۀ دي. په زړونو غلبېل غلبېل وې. ټولې سم ژوندي لاشونه وو. د ګلالۍ خو هډو حال د وئيلو نۀ دے چې څۀ پرې تېرېدل. يو ساعت ئې هم ارام نۀ راتۀ. خوبونه ئې حرام شوي وو. د سترګو نه به ئې اوښکوداري وهلې.

د ګل د معلوماتو د پاره د محلت خلقو او په خاصه توګه ملك شجاع خان ډېرې منډې ترړې ووهلې خو د دې باوجود هم د ګل څۀ پته ونۀ لګېده د ګرفتارۍ پوره ۲۹ ورځې تېرې شوې. يو ورځ ملك صېب د يو رشته دار په تعلق د ګل څۀ لږ ډېر معلومات تر لاسه کړل او پته ئې ولګوله چې ګل په ډېره اسماعيل خان جېل کښې بندي دے ؛ تشه په دې خبره اورېدو سره په ګلالۍ او د ګل په مور کښې ساه راغله او د خوېندو ئې هم لاړې تېرې شوې. د ملك صېب په ډاډ او مرسته هغوي ګل سره د ملاقات ترتيب جوړ کړۀ چې د اتوار په ورځ به ډېره اسماعيل خان جېل ته ځي. د اتوار په ورځ سرکاري ناغه وی خو د ملك صيب په مهربانۍ دغه کار څۀ قدرې اسان شۀ.

د اتوار په ورځ سحر وختي ټول کور روان شۀ. ملك صيب د وړاندې نه د خپل يو دوست چې هم په دغه خفيه اداره کښې ملازم وۀ په ذريعه انتظام برابر کړے وۀ خو په جېل کښې د ملاقات د پاره انتظار دومره ډېر شۀ چې په دوي به يوه يوه لمحه د قيامت په شان تېرېده. د پوليس يو سپاهي راغلو او دوي ئې په يو کوټه کښې کښېنول او دا هدايات ئې هم ورکړل چې د ملاقات وخت به صرف ۱۰ منټه وي. په دې کښې ګل په بېړو کښې تړلے دوې له راوستو ، په ليدو ئې د مور د زړۀ نه يوه لوخړه پورته شوه او د ګلالۍ حال خو بېخي د مړي په رنګ وۀ. د ګل حالت هم ډېر خراب وۀ. ګل ملك صېب ته وئيل چې تا زما کورنۍ سره په دې سخت وخت کښې څومره نيکي وکړه نو دا احسان به دې زۀ ټول عمر کښې هم هېر نۀ کړم او مور ته ئې وئيل چې خفه کېږه مه خدا ے پاك به خبر کړي او د دې ظالمانو نه به مې خدا ے زر خلاص کړي. دا خو الله ته پته ده چې زۀ بې ګناه يم او دوي هسې بندي کړے يم خو زۀ يو پښتون يم او د خپل قام د پاره د دې نه زيات

تکلیف برداشت کولو ته تیار یم ، زړهٔ مې په دې ډاډه دے چې د قیامت په ورځ به خپل خدا ے او خپل قام ته ملامته نهٔ یم ـ په خبرو خبرو کښې ګل ګلالۍ ته مخ راواړولو ورته ئې وئیل هېڅ فکر مهٔ کوه بس زما د مور خیال ساته او ښهٔ خدمت ئې کوه ـ په ما به هېڅ چل هم نهٔ کیږي او کهٔ په ما څهٔ وشو هم نو تاسو به زما په مرګ نهٔ ژاړئ او د ژړا په ځا ے به خوشحالي کوئ چې زما ژوند د خپل قام د پاره قربان شو او دا به زما او ستاسو خوش قسمتي وي نو پکار به دا وي چې تاسو په دې خبره فخر وکړئ ـ کانسټبل د ګل د بوتلو د پاره راغلو ـ مور ئې ګل خپلې سینې ته راجُخت کړو او په تندي ئې ښکل کړهٔ، ګلالۍ به د حیا نه ډکې سترګې کله لاندې کړي او کله به ئې خپل د ژوند ملګري ته په خاموش نظر کتل ـ سپاهي ګل واپس بوتلو او دوې هم پستنه شول ـ دوي د ملك صیب ډېره مننه وکړه او ملك د پولیس والا هم ډېره شکریه ادا کړه او ورته ئې خپل کلي ته د راتلو دعوت ورکړو او دوي پېښور ته راروان شول ـ

څو ورځې پس بیا ملك هغه افسر ته فون وکړۀ چې ما له مشوره راکړه چې ګل به د قېد نه څنګه راخلاصوو. هغۀ ورته ووئیل چې دوه درې میاشتې صبر وکړه خدائے به خبر کړي زۀ به درله څۀ نه څۀ چل وکړم. ملك صېب ورته ووئیل کۀ مونږ FIR درج کړو نو بیا به کار اسان نۀ شي ؟ افسر ورته ووئیل چې پام کوه مونږه له به هم کار وګوري او ګل ته به هم مشکلات پېښ کړي ، ما خو درته یو ځل ووئیل کنه، لږ صبر وکړه زۀ به درته طریقه راجوړه کړم . ملك صېب ورته ووئیل چې څنګه ستا خوښه وي هم هغه رنګ به سمه وي.

څو ورځې پس حاجي ګلاب خان هم وفات شۀ، ډېر عمر ئې په کټ کښې تېر کړۀ او اخر په هغه لاره لاړۀ چې زمونږ د ټولو پرې ایمان دے. ګلالۍ غریبه یو اړخ ته د خاوند بندي کېدو لېونۍ کړې وه او بل اړخ ته پرې د پلار د مرګ دروند بار راپرېوتۀ چې هغه ئې ډېره ناتوانه کړه . اوس هغې ته ځان ډېر یوائې ښکارېدۀ خو څۀ ئې کړې وې ، په لوے امتحان کښې راګېره وه . دغه کېفیت د ګلالۍ د مور هم وۀ . څۀ خو هغه د خاوند د مرګ نه پس په دې کور کښې یوائې اوسېده او هره ورځ به د خاوند تربورانو په نوي نوي ډول تنګوله ، کۀ د دغه تربرانو به پرې نور وس نۀ رسېدۀ نو د شپې به ئې ورته ناوخته ور وهلو ، کاڼي به ئې ورکره ویشتل. بوډۍ اخر په دې مجبوره شوه چې کور خرخ کړي او هم دغسې وشول ، لاړه او لور کره دېره شوه . د کور د خرخ په پېسو کښې چې پرې څۀ قرضونه ورباندې وو هغۀ ئې پکښې اول خلاص کړل او نورې پېسې ئې ګلالۍ له ورکړې. اوس هغه د زوم کره اوسېده . د

ګل مور د ګلالۍ مور ته ووئیل چې ښهٔ دې وکړل چې دلته راغلې دا هم ستا خپل کور دے چې دلته د هېڅ خبرې غم ونهٔ کړې.

د ګل درې واړه خوښندو هم د خپل نیازبین ورور له غمه په بده ورځ وې. ګل خو هغوي د پاره ورور هم وهٔ او پلار هم ځکه خو به چې دوي ورور ولیدهٔ نو د پلار مینه به ئې پرې هم ماتوله. د سلطانې خاوند به د ټاټکي مزدوري کوله او غریب به اکثر رنځور وهٔ. دومره مزدوري به ئې کوله چې ایله وخت به ئې پرې تېرېدهٔ. د دارو درملو وس ئې هم نهٔ کېدهٔ خو ګل به ورسره همېشه لاس امداد کولو. اوس چې هغه کوم ټېکدار له د کار د پاره ورځي نو چې رنځور غاړي ته وګوري نو د کار انکار ورته وکړي. یو ګل سره څومره خپل خپلوان په تکلیف کښې مبتلا شو د دې نه یو خداے خبر وهٔ.

د ګل دوېمه خور نیازمینه وه. د هغې خاوند به په ژرنده کښې مزدورې کوله. د دوي یو زوے او دوه لوڼه وې. ډېر په کړاو ئې ژوند تېرېدهٔ. د کرائې په کور کښې اوسېدل.

د ګل بله خور فریده هم په بخت ډېره مړنۍ نهٔ وه خاوند ئې نشه ئی او جوار ګر سړے وهٔ. د دې عاجزې حال خو د دغه دوه نورو خوښندو نه زیات بدتر وهٔ او ډېره د ترس قابله وه. د کور لوښي لرګي ترې خاوند خرڅ کړي وو او چې څهٔ به ئې لاس له ورتلل نو هیله به ئې پرې نهٔ کوله. ګل به ورته کله کله ستغې سپورې وکړې نو ګوزاره به ئې وکړه خو اوس چې هغه د مخې نه ډډې ته شوې وهٔ نو د فریدې بس د خداے اسره وه او حال ئې ډېر قابل رحم وهٔ.

د خداے د طرف نه امتحانات وو کهٔ ګل د سي ائی ډي په ګرفت کښې نهٔ وې راغلے نو د دې خوارانو ورځ به دومره هم نهٔ وه بده خو سختې پسې راحته وي کله خو به پرې خداے پاك مهربانه شي ځکه

چې هغه ډېر مهربانه بادشاه دے۔ د هغهٔ د ګرفتارۍ دوه نيمې مياشتې پوره شوې۔ په ګلالۍ باندې شپې ورځې ډېرې بدې تېرېدې۔ يوه يوه لمحه به پرې د کال هومره اوږده تېرېده۔ پښتنه ښځه وه په ډېر لوے همت ئې د هجران غم په زړهٔ تېروهٔ۔ کهٔ زړهٔ به ئې ډک شو نو پټ پټ به ئې وژړل خو خپل غم ئې د بل چا په وړاندې نهٔ څرګندوهٔ۔ د ګل مور خو د هغهٔ د ګرفتارۍ نه پس د مصلې څنګ نيولے وهٔ۔ د قران شريف ختمونه او نفلې روژې ئې شروع کړې وې۔ شپه به پرې ورځ وه او ورځ به پرې شپه۔ د ژوند په چل نهٔ پوهېده چې څهٔ وکړي۔

يوه ورځ د ګل ملګرے ضيا د سحر د نمونځ نه پس پټو ته تلو چې مال له ګيا راوړې چې د نهر غاړې له ورسېدهٔ نو څهٔ ګوري چې يو سړے پړ مخ بې هوشه پروت دے او ډېره په بده ورځ دے په وجود کښې ئې ورغ ځاے نښته اندام اندام ئې زخم زخم دے۔ په غاړه پورې جامې ئې ډېرې خيرنې دي۔ ضيا د دهٔ خواله ډېر په هيبت راغلو او دے ئې په مزکه سم راواړولو چې په غور ئې وکتل نو هغه ګل وهٔ۔ په دو دو کلي ته واپس راغلو ، خلق ئې خبر کړل او د هغهٔ د راوړو د پاره ئې کټ هم د ځان سره واخستهٔ۔ سحر وختي وهٔ ، ډاکټر پسې ئې څوک ولېږل۔ ډاکټر چې راغلو نو اول ئې د ګل جائزه واخسته او بيا ئې ورله نبض وکتهٔ۔ په تلوار ئې وئيل چې دې هسپتال ته ورسوئ۔ ډاکټر صېب ولاړو کسانو ته وئيل چې سړے روغ دے خو ډېر زيات تشدد پرې شوے دے ، انشاء اللّٰه چې ښهٔ به شي۔ ګل چې څهٔ لږ په هوش کښې راغلو نو څوک په منډه لاړهٔ او مور ته ئې ورله خبر ورکړهٔ۔ مور او ښځې چې د ګل حالت ته وکتل نو په سر مخ ئې راکېښودل ، بې واره بې واره ئې چغې کړې د چم ګاونډ خلق هم راچلېدل۔ د کور نه بهر د سړو ګڼه ګوڼه جوړه شوه۔ ګلالۍ د ګل د کټ خواله راغله ، ورو غوندې د هغهٔ تر څنګه

کښیناسته او د هغهٔ لاسونه ئې په خپلو لاسونو کښې ونیول. د لوپټې په پلو ئې اوښکې اوچې کړې. د ګلالۍ مور ورله تسلي ورکړه ورته ئې وئيل چې شکر وباسئ چې تر کوره راورسېدهٔ. خدائے به ئې جوړ کړي تاسو وار مهٔ خطا کوئ. د ګل خوېندې هم په يوه چغه په کور رادننه شوې. مشرانو ښځو کومې چې په حوصله وې هغوي ختمونه وظيفې او دعاګانې شروع کړې څوك په نفلونو اودرېدې او څوك د ګل د کټ نه چاپېره ولاړې وې. ګل له مور تاودهٔ پۍ ورکړل او ګلالۍ ورله زخمونه ټکور کړل. د هغهٔ سينه لږه ګرمه شوه ، سترګې ئې راپورته کړې ، ګېر چاپېره ئې وکتل ، ځان سره لږ غوندې مسکے شهٔ او بيا ئې ورو غوندې سترګې پټې کړې.

په سبا له ګل لږ ساصورت شوے وهٔ. خوېندو ورله اوبهٔ تاودې کړې ، مخ لاس ئې ورله ووينځل په سر کښې ئې هم ورله لوند لاس وهٔ. ګل دوه ورځې کور کښې ارام وکړهٔ او څهٔ قدرې ګوزاره ئې وشوه. په دې دوه ورځو کښې د کلي خلق او خپلو خپلوان په هېره د دهٔ تپوس له دوې کره راوچلېدل. ګل په دې دوو ورځو کښې دومره شهٔ چې د کټ نه راپاڅېدهٔ او د ګرځېدو جوګه شهٔ. ضيا ورله نائی راوستهٔ ، حجامت ئې وکړهٔ او د سر وينستهٔ ئې ورله هم سم کړل. د هغهٔ په رنګ او جوثه کښې هم تغير راغلو. نن هاغه ورځ هم راغله چې ګل حجرې ته د راوتو قابل شهٔ. مور ئې زر د ياسين شريف ختم وکړهٔ او د اوړو او دګوړې حلوه ئې په محلت کښې ووېشله. د خدائے پاك شکرونه ئې وويستل چې ګل يو ځل بيا په خپلو پښو د ګرځېدو جوګه شهٔ. ګلالۍ د ډېرې خوشحالۍ خپلې اوښکې ضبط نهٔ کړې شوې او په بڼو ئې د خپل ژوند ملګري ته ځېر ځېر وکتل. په حجره کښې ملګرو ګل سره ډېرې په راستۍ د همدردۍ او غمرازۍ خبرې وکړې. خان محمد حاجي صيب د ملك صيب نه چيلم

واخستۀ او تماکو ئې د واسکټ جېب نه راوېستل ، چیلم ئې تازه کړۀ او د کش راښکلو سره ئې خپله خبره هم پېل کړه وئیل ئې بچے شکر دے چې په خبر خېریت خپل کور ته راغلے . اکثر به خلقو د ګل نه پښتنه کوله چې بچے تۀ ئې په څۀ جرم کښې ګېر کړے وے ؟ هغۀ به هر چا ته دغه حال نۀ وئیل چې د دۀ جرم کوم یو دے او دے څۀ غواړي چې د وخت د حکومت د سترګو ازغے دے البته بعضې وخت به څوك پوهه او سنجیده کس ته دۀ د خپل زړۀ حال تېر کړۀ . دۀ یو ورځ چا ته وئیل چې ماسره پوره دیار لس کسان نور هم وو . زمونږ ګناه دا وه چې مونږه د خپل قام د پاره هلې ځلې کوو او د خپلو وسائلو تر لاسه کولو د پاره مبارزه کوو مطلب دا چې مونږ له اللّٰه پاك کوم نعمتونه راکړي دي نو په هغې باندې خپل حق تسلیمول غواړو لکه د مثال په توګه اباسین زمونږ دے او اوبۀ ئې مونږ نۀ شو استعمالولې بلکې ټول پنجاب پرې خړوبېږي . زمونږ وطن اوچ کړس پروت دے او کۀ څۀ نه څۀ اوبۀ په استعمال کښې دي نو دا د هغوي د ضرورت نه سېوا دي یا بیا جهان ته ښائی چې مونږ زیاتے نۀ کوو . د اوبو نه چې د بجلۍ په نوم کومه توانائي جوړېږي د هغې صورت حال څۀ دے د هغې نه خو ټول جهان خبر دے او په دغه بجلۍ کښې چې مونږ ئې پېدا کوو په استعمال کښې ئې مونږ څومره بااختیاره یو . عجیبه خبره دا ده چې دغه برېښنا چې په ډېر کم قیمت سره دلته پېدا کېږي یا خو دلته د سره شته نه او کۀ څۀ لږه ډېره شته هم نو د هغې قیمت ډېر او ګران دے . ګل به کله کله دغه مجلس کوۀ او د حجرې خلق به ورته غلي ناست وو . دۀ به وئیل زما او زما د ملګرو جرم صرف دغه دے یعنې ساده مطلب ئې دا دے چې زما په جېب کښې د لسو روپو کوم نوټ دے نو دے خو زما ولې د خرڅ حق ئې زۀ نۀ لرم او کۀ زۀ په دې خبره احتجاج کوم نو بیا کافر هم یم ، غدار هم ، ګناهګار هم او سزا وار هم . دۀ وئیل چې کۀ مونږ په خپلو

معدنیاتو او اوبو اختیار ولرو نو لرې نه ده چې مونږ خوراکې مواد نورو ګاونډې هېوادونو ته ورکوو ـ په دې وطن کښې مونږ سره ډېر ظلم روان دے ، دلته ډېر د جبر نظام دے او کله هم چې مونږ د دغه نظام د جبر او ظلم خلاف اواز اوچتوو نو خلق به راځي مونږ به ګرفتاروي، وهي به مو ، تشدد به راباندې کوي او زوري به مو خو دا خبره هم ډېره واضحه ده چې مونږ او زمونږ مشرانو هر کله ډېرې قربانۍ ورکړي او ورکوي ئې مونږ ویرېدونکي نهٔ یو چې په دې دهمکو دړکو به مونږ خلق د خپل مرام نه لرې باسې ـ ګل په یوه بله موقع وئیل چې زمونږ د غرونو او ځنګلونو بې حسابه دولت هم زمونږ د قدرت نه بهر دے او مونږ ئې د خپل قام په خدمت کښې نهٔ شو راوستے ـ زمونږ ماشومان د بستې په ځاے د پالش بکسه په غاړه ګرځوي او په هوټلونو او مستري خانو کښې په جبرې خدمت مجبور دي چې هلته ئې هره نمونه استحصال کیږي ـ ګل سکندر ماما ته ووئیل چې تاسو چې دا کوم تمباکو په چیلم کښې استمالوئ دا هم زمونږ د خپل وطن پېداوار دے خو دلته معامله داسې ده چې په ټول ملك باندې یو استعماري قوت پنجې خښې کړي دي او داسې ناورین ئې جوړ کړے دے چې اسرائیل به ئې په فلسطینیانو هم نهٔ کوي ـ ګل به اکثر دا خبره ډېره په افسوس کوله چې زمونږ بچې په خپله مورنۍ ژبه کښې تعلیم هم نهٔ شي حاصلولې ـ پښتو کښې یو بل سره خبرې خو کوو ولې نهٔ ئې لوستے شو نهٔ ئې لیکلے شو او هغه د خوشحال بابا خبره چې :

په یوه ژبه وئیل سره پښتو کړو
ولې هېڅ نهٔ شو له یو بل خبردار

په دې لړ کښې د ټول جهان د زده کړې او تحصیل علم قیصه نوره ده ـ دلته خو خلق زمونږ د وطن خپل نوم هم نهٔ مني او نهٔ ئې راکوي ـ د ظلم انتها خو دا ده چې وطن زمونږ دے او نوم ورته د نورو په خوښه اخلو ـ ګل

به د ډېر جوش نه په سر دواړه لاسونه راښکل او په ډېر پُرامېد انداز کښې به ئې وئيل چې هغه ورځ لرې نۀ ده چې د تيارو سينه وشليږي او دلته رڼا راشي خو دا کار به لوړے همت او يو لوړے بغاوت غواړي۔

ګل به د خپلې ګرفتارۍ په حقله ډېرې کمې خبرې کولې او کۀ چا به ترې پښتنه وکړه نو په ځاے د دې چې خپل فرياد وکړي د وطن خبرې به ئې شروع کړې۔ يو ځل ئې خپلو خاص ملګريو ته وئيل چې کله زۀ نامعلومه خلقو ګرفتار کړم نو ما ته دا پته هغه وخت ولګېده چې زما په سر مخبري چا کړې ده خو په هر قام کښې د مير صادق او مير جعفر رنګې خلق وي۔ دۀ زياته کړه چې زۀ ئې کله بوتلم نو په يوه وړه شان کوټه کښې ئې بند کړم۔ دوه ورځې ئې راله هېڅ نۀ راکول۔ بيا ئې يو حوالات ته راوستم۔ دلته د لوږې نه ډېر په عذاب شوم او تندې هم په مخه اخستے وم۔ په وجود کښې مې يو پوټے زور هم نۀ وۀ۔ د حوالات دروازه چې راپسې ځنګه بنده شوه او ما ګېر چاپېر وکتل نو لس دولس ځايه په چت پورې د مچو ګبينونه نښتي وو۔ يو وخت پوهه نۀ وم چې څۀ وخت به وۀ خو بې اختياره مې د خلې نه ووتل چې د خداے ظالمانو لږې اوبۀ خو راکړئ۔ اول خو ئې راله جواب نۀ راکوۀ خو چې ډېر مې تنګ کړل نو سنتري لاړو او تانه دار ته ئې اوئيل او واپس هم دغسې راغلو۔ لږ ساعت پس تانه دار په جام کښې څۀ راروان کړي وو زما زړۀ ډېر ښۀ شۀ خو چې ما له ئې جنګله کښې راکړۀ او ورته مې وکتل نو داسې بدبوي ترې راغله چې زر مې ښکته ګوزار کړۀ۔ د اوبو په ځاے ئې راله متيازې راوړې۔زۀ ورته په کنځلو سر شوم او چې څۀ په خلۀ راتلل هغه مې ورته وئيل۔ زما په شور د تانې نوره عمله هم راغله ، ټولو راپورې داسې خندل لکه چې زۀ لېونے يم۔ دغه شپه راباندې ډېره سخته تېره شوه او چې سحر شۀ نو يو لوړے افسر راغے نېغ دفتر ته لاړۀ هلته چې تانه دار سره په خبرو شۀ او څۀ وخت چې

ئې په ما نظر پربوتهٔ ، تابه دار ته ئې څهٔ وئيل خو زهٔ په دومره اندازه پوهه شوم چې زما په حقله ئې ورته څهٔ وئيل خو دا پته ونهٔ لګېده چې څهٔ ئې ورته وئيل. د افسر د تلو نه پس يو سپاهي راله لږه ډوډۍ او مالګه راوړه او ما په بسم الله وخوړه. اوبهٔ ئې راله هم راوړې ،هغه مې هم وڅښلې او په وجود کښې مې لږه ساه راغله چې په زمکه کښيناستم نو خوب راله راغلو او خپل لاس مې سر ته کښېود ، پرکاله شوم او بيا د خوب په جزيرو کښې ورګډ شوم چې تر ډېره وخته پکښې وګرځېدم. يو سپاهي په لته باندې راپاڅولم او بلې تانې ته ئې راوان کړم. هلته د حوالات حال د دې تانې نه هم بد تر وهٔ. ګندګي ، بد بويي او بد اخلاقي د تانې په ټول ماحول قبضه کړې وه او انسانيت پکښې تر لرې لرې نهٔ ښکارېدهٔ. دلته زهٔ د تفتيش په غرض راوستے شوے وم خو ما په خلهٔ د چپ مهر وهلے وهٔ کهٔ دوي به رانه هر څهٔ تپوس کوهٔ خو جواب مې نهٔ ورکوهٔ. څهٔ زما خپل سوچ وهٔ او څهٔ زما د سياسي تربيت وجه وه چې ويرېدمه نه او ښهٔ نيغ نيغ به مې ورته کاتهٔ او خاموش به وم البته دلته زما د وهلو سلسله شروع شوه او هاغه بدترين تشدد راباندې وشهٔ چې زما ژبه ئې د اظهار توان نهٔ لري. البته زهٔ په دې نتيجه ورسېدم چې دوي زما په حقله پوره معلومات لري زما د سياسي مسلك ،زما د سوچ او ډلې نه پوره خبر دي. يوه ورځ مې يو افسر ته د تفتيش په دوران کښې اوئيل چې زما په حقله پوليس ټول معلومات لري نو زما نه د تپوسونو کولو څهٔ مطلب دے ؟ خو چې څهٔ مو خوښه وي کوئ راسره. د هغوي مطلب دا وهٔ چې زهٔ د خپلو مشرانو نومونه واخلم د دې د پاره به ئې ماله لالچ هم راکړهٔ ، ترغيب هم او دوړه دباو هم. د دې ځاے نه زهٔ به يو بل جېل ته يوړے شوم هلته کښې څو ورځې وم خو په داسې حال کښې چې خداے دې ترې نه څوك هم نهٔ خبروي. بيا نهٔ يم خبر چې په کومه طريقه ئې زهٔ په پټو کښې غورځولے وم

خو چې په هوش کښې راغلم نو په کټ کښې پروت وم او څو تنو په اوږو راخستے کور ته راوړم.

پنځم ټوك

نن چې د ماسخوتن نمونځ وشۀ نو ګل بيا حجرې ته راوتۀ. مشران ناست وو او د بحث موضوع ګل او د هغۀ ګرفتاري ، د هغۀ نظريات او د هغوي تګ لاره وه. د سلام اچولو نه پس ګل په يو خالي کټ کښې کښېناستۀ. عبدالحليم چې د ګل همځولے وۀ د ګل نه د هغه نورو ملګرو په حقله پښتنه وکړه چې هم دۀ سره يو ځائے ګرفتار شوي وو. دۀ ورته اوئيل چې زۀ خو ترې نۀ يم خبر خو اندازه داسې ده کوم سلوك چې ماسره شوے دے دغه حال به د هغوي هم وي. د حجرې مجلس شروع وۀ چې د ګل مازغو ته داود خان راغلو ، پوښتنه ئې وکړه چې هغه نۀ ښکاري ؟ عبدالجيل ورته اوئيل ورك ئې کړه مړه هغه څۀ خدائے وهلے دے. په کور کښې ئې جنګ جګړې شروع دي په بده ورځ دے هډو سر تندے ئې نۀ لګي. ارشاد خان وئيل چې هغه د حکومت د پاره جاسوسي کوي او بې ګناه خلق زوروي. ګل د هغۀ د خبرې مرسته وکړه خو په دې حقله ئې خپله رائې څرګنده نۀ کړه او غلے پاتې شۀ.

د ګل د ګرفتارۍ به داسې څلور نيمې مياشتې شوې وې چې يوه شپه پرې درد راغلو او ډېر ئې په تکليف کښې کړۀ. د شپې ناوخته ئې د ګاونډي په مدد ورله د کلي ډاکټر راوستۀ ، هغۀ ئې معائنه وکړه. انجکشن ئې ورته ولګوۀ ولې نور په پته پوهه نۀ شو خو ورته ئې وئيل چې دې ستنې سره به د دۀ ارام راشي خو سحر ئې د وخته هسپتال ته ورسوئ چې ټسټونه ئې وشي او د مرض صحي حال ئې معلوم شي. دوي هم دغسې وکړل. هسپتال کښې ورته د الټراساونډ نه معلومه شوه چې د ګل دواړه ګردې زيانمنې دي. دۀ ته به په پختورګو کښې له

ډېره وخته درد کېدهٔ خو دهٔ کله هم دغه درد په ځان نهٔ وهٔ حاوي کړے - دا درد به دهٔ ته د ګرفتارۍ په دوران کښې د تشدد نه پس محسوسېدهٔ خو اوس دغه درد دې ځائے ته ورسېدهٔ چې په کټ ئې پرې ابستهٔ - ډاکټر خو د ګل په مخکښې د څهٔ خدشې اظهار ونهٔ کړهٔ خو احمدخان ته ئې ځان له وئيل چې د ګل پختورګي ببخي ناکاره شوي دي اوس د علاج له کوره وتي دي ، ډائلاسېس باندې به اچول پکار وي خو څه چې تر کومه ګوذاره کېده نو دارو دې خوري-

ګل ته هم د خپل ځان او صحت اندازه وه ځکه چې ورځ تر ورځ به کمزورے کېدهٔ - يوه ورځ ئې ګلالۍ ته اوئيل چې زما صحت ما ته ډېر ښهٔ نهٔ ښکاري خو د جوړېدو طمع مې قطع نهٔ ده - مرګ شته خلاصې ترې نشته خو کهٔ خدا ے مهٔ کړه زهٔ ښکته پورته شوم نو تهٔ پښتنه ښځه ئې او پښتنې عمر له د مېړهٔ په پت کښې ناستې وي ما ته دا اندازه لګي چې تا به هم خدا ے جوړه کړي - خدا ے دې په خېر جوړه کړه خو کهٔ هلك دې وشهٔ نو نوم ورله سالار کېده او کهٔ جينۍ وه نو په خپله خوښه ورله نوم کېده او داسې خسمانه ئې وکړه چې د دنيا خلق حېران شي - زما په تا يقين دے خو دا خبرې مې هسې زړهٔ له راغلې، زما له خوا درته اجازت دے چې ځان له د ژوند ملګرے په خپله خوښ کړه ځکه چې ژوند ګران دے ، داسې به تېر نهٔ شي - ګلالۍ خبرې خو په غور واورېدې خو داسې بې واره ئې د سترګو نه اوښکې رارواني شوې لکه د پشکال د باران شېبې - هغې ګل ته اوئيل ما ته داسې خبرې مهٔ کوه ، زما زړهٔ پريوځي - خو ګل ورته وئيل چې څهٔ حقيقت وي پکار ده چې بنده ئې تسليم کړي-

هغه ورځ هم راغله چې په ګلالۍ د ګونډې اواز وشهٔ - د ګل مور بوره شوه او ګل د خاورو څادر واغوستهٔ - د ګلالۍ نه د عمر د پاره

خندا او خوشحالۍ مخ واړوۀ. د ګل مور په مرګ ویرژړلي بلا یو ځل بیا په سپېرۀ سپېره ووهله. د ګل خوبندې خو په ژوندني مړې وې.

ګل د خوشحالۍ یواځینی اسره پاتې وه چې د ټول غم لړلي ټبر سترګې وې ورته. په کومه ورځ چې د ګل په کور کښې د ګل د نخښې د پېدا کېدو نعره وشوه نو دغه ورځ د خوشحالۍ هم وه او د غم هم. خوشحالي دا وه چې د ګل زوے پېدا شو خو ګل نۀ وۀ. د ګلالۍ غېږه ډکه شوه خو سر ئې هم هاغسې سرتور وۀ. د دنیا نظام روان وۀ. د غم زور کمېږي خو څۀ غمونه داسې وي چې د هېرېدو نۀ وي. د ګل مرګ هم داسې وۀ خو د هغۀ سالار چې لوېدۀ نو د پلار د جدایۍ په دروند غم ئې ورو ورو ګردونه پرېوتل. سالار سکول ته د تلو جوګه شۀ او هغه ورځ هم راغله چې سالار په سکول کښېنولے شۀ. د ګلالۍ مور به سحر بوتلو او غرمه به ئې راوستۀ. د ګلالۍ خپل کور سره یو وړوکے غوندې کوارټر وۀ هغه ئې د بره وطن افغانانو له په کرایه ورکړۀ. دغه کور کښې دوه هلکان او دوه جینکۍ وې هغوي به هم سکول ته تلل چې د سالار د سکول او د لارې ملګري شول. په دغه دوه وړو کښې یو ماشوم د دغه ښځې مېړني زوے وۀ چې نوم ئې ساحل وۀ او د مور سلوك ورسره ښۀ نۀ وۀ ځکه چې مور مېره شې نو پلار پلندر شي. ساحل د دغه کور د نورو وړو په نسبت زیات شریف هم او ښائسته هم وۀ. سالار سره به ئې طبع ډېره لګېده ، سکول کښې به هم یو ځاے وو او د سکول نه پس به ئې هم دوي کره لوبې کولې. د ساحل ژوند د مېرې مور د سپوري لاندې سم نۀ تېرېدۀ. دا خبره به ګلالۍ هم محسوسوله خو په پردي کور کښې ئې کار نۀ لرۀ البته د سالار سره سره به ئې د ساحل د خوراك څښاك هم خیال ساتۀ خو چرته خپل کور او چرته د بل کور. مېره به په دې هم خوشحاله نۀ وه چې د ساحل دې څوك خیال ساتي. ګلالۍ په ساحل او سالار کښې فرق نۀ کوۀ دواړو ته به ئې

یو شان کتل ـ د دوارو جامه پېزار ، خرچ خوراك ، کتاب کاپي ، سکول او بازار عن دا چې هغې ساحل هم خپل زوے ګڼۀ ـ بل خوا د ساحل د مېرې مور خیال دا وۀ چې دوي ساحل مستوي او سبا به راته په سر خېژي ـ په اصل کښې د ساحل ژوند ډېر مشکل وۀ ، د هغۀ قصور دا وۀ چې د هغۀ خپله مور مړه شوې وه ـ سالار سره د ملګري کېدو نه اګاهو د هغۀ ژوند ډېر ګران وۀ او بې انتها کړاو سره مخامخ وۀ ـ یوه محرومي نۀ وه چې هغۀ ئې د لړزان سره نۀ وۀ مخامخ کړے خو خدا ے مهربانه بادشاه دے ، د چا نه چې څۀ اخلي نو څۀ ورکوي هم او ساحل ته ئې د سالار په شکل کښې ورور او د ګلالۍ په شکل کښې مور ورکړې وه ـ

یوه ورځ پس د ساحل مېره مور دوي کره راغله او جواب ئې ورکړو چې مونږ به درې ورځې پس کله ورو او بره وطن ته واپس ځو ـ د سالار نیا ترې تپوس وکړو چې د کله ورو وجه څۀ ده ؟ خېر خو دے کنه ؟ هغې ورته وئیل چې په کلي کښې مې خاوند باغونه اخستي دي ، د هغې د سنبالښت د پاره زمونږ موجودګي هلته ضروري ده ـ په اصل کښې هغوي د دوي په کله ورو حېران نۀ وو خو د ساحل ورسره غم وۀ ـ دلته خو به ئې دوي څۀ نه څۀ خیال ساتلو خو خدا ے خبر چې هلته به ئې څۀ حال وي ـ

په هغه ماښام چې ساحل دې کله یوړه، سالار ډېر خفه وۀ او په دغه شپه ئې ډوډۍ هم ونۀ خوړه او اودۀ شۀ ـ سحر ګلالۍ ځان ته رانزدې کړۀ او تپوس ئې ترې وکړۀ چې په ساحل پسې خفه ئې ؟ سالار ورته په خلۀ څۀ ونۀ وئیل خو د سترګو نه ئې برغې برغې اوښکې راتوې شوې چې مور ئې هم زړۀ ټینګ نۀ کړے شه ـ مور او زوي یو شان وژړل ـ ساحل هغوي سره ډېر اموخته شوے وۀ او دوي هم هغه کله پردے نۀ وۀ ګڼلے ـ

هغه وخت ټول حېران شو چې كله سالار سحر جومات ته لاړۀ نو ځۀ ګوري چې ساحل د جومات په ګوټ كښې غلے ناست دے او سيپاره ئې مخې ته ايښې ده ـ د سالار چې څنګه ساحل په نظر راغلو نو واپس ئې كور ته رامنډه كړه او په يوه چغه ئې د كوټې نه مور ته نعرې كړې ـ مورې! ـــ مورې! ـــــ وه مورې! ساحل خو په جومات كښې دے ، هغه خو نۀ دے تلے ـ مور ئې كوټې طرف ته په دو sاړ روانه شوه ـ ځۀ ګوري چې په دې كښې ساحل په كوټه رادننه شۀ او ګلالۍ داسې خپل ځان ته راجُخت كړۀ تا به نۀ وئيل چې دا پردے زوے دے ـ بې واره بې واره ئې په مخ او سر ښكل كړۀ ـ سالار ترې نه داسې جُخت لاسونه چاپېر كړل لكه چې ډېره زمانه پس دوه ورك شوي ورونه يو ځاے شوي وي ـ

د سالار نيا هم ډېر خوشحاله شوه خو لږ ساعت پس ئې نږور ته اوئيل كۀ په دۀ پسې پلار راشي نو دا خبره به ضرور كوي چې دا مونږ پاتې كړے دے نو دغه وخت به هغۀ له څۀ جواب وركوو ـ ساحل ورته وئيل ادې غم مۀ كوه زۀ به ورته وايم چې زۀ په خپله پاتې شوے يم ـ زۀ هغوي سره نۀ ځم ـ زما دا كور دے ، سالار زما ورور دے ، زۀ هلته نۀ ځم ـ

د سكول په دوران كښې چې به كله هم د پلارانو ذكر راغلو نو ساحل او سالار به دواړه د يو شان كيفيت نه تېربدل خو دواړو په ژوند كښې ډېرې تاودې سړې ليدلے وې نو د عمرونو په لحاظ خو دواړه وړۀ وو ولې د حوصلې په حساب د غر برابر وو ـ عجيبه خبره خو داوه چې د ساحل مور پلار هډو دۀ پسې په شا ونۀ كتل ، هډو تپوس ئې ونۀ كړۀ چې

زمونږ نه وروستو څوك پاتې دي كنه ؟ خو چې تلي دي نو ساحل ئې هېر کړے دے او داسې ئې هېر کړے لکه چې دے هډو وۀ نه.

وخت روان وۀ ـ ساحل او سالار د ځوانۍ په درشل قدمونه کېښودل ـ سالار په ديارلسم جماعت کښې او ساحل په دولسم جماعت کښې سبقونه وئيل ـ دواړه ډېر همتناك هم وو د سبق وئيلو سره سره به ئې د پټي په كار كښې هم دلچسپي اخسته ـ هر څو كۀ مور به منع كول خو هغه به ئې قائله کړه او د هغې ويره يا خدشات به ئې رفع كړل ـ دې سره سره به دواړه كمپيوټر او انګلش لېنګوېج سنټر ته هم تلل ـ په خپلو همځولو كښې ډېر په ښو نومونو يادېدل او نورو خلقو به هم خپلو بچو ته د مثال په توګه وړاندې كول ـ د جومات په خدمت كښې به هم د هر چا نه وړاندې وو ـ نمونځ له به په باقاعدګۍ سره تلل او د قران پاك تلاوت به ئې هم كوو ـ

په لېنګوېج سنټر كښې د ساحل يو ملګرے وه، مشال نوم ئې وۀ ـ دوي دواړه چې د لينګوېج سنټر نه فارغ شو نو دواړو ځان له په ارباب روډ كښې يو سنټر جوړ كړۀ ـ د سنټر كار ښۀ روان شو او ډېرو هلكانو او جينكو پكښې داخلې واخستې ـ او معقوله امدني به ئې لاس ته راتله ـ ساحل به خپله ټوله امدني مور له وركوله او د كور لګښت په ښۀ توګه سر ته روان وۀ او د ژوند ګړۍ ئې په ښۀ ډول تېرېدې ـ

يوه ورځ چې سالار د كور زوړ سامان لټوۀ نو په كاغذونو كښې ئې د پلار هغه خط هم راوتۀ چې د مرګ نه وړاندې ئې د وصيت په طور ليكلے وۀ ـ په خط كښې ئې ليكلي وو چې بچے تۀ دا فكر ونۀ كړے چې ستا پلار مړ دے ، نه ستا پلار ژوندے دے او تا سره دے ـ هېڅ غم مۀ كوه او همت كوه ځكه چې ځوانان په همت او محنت ښۀ ښكاري ـ ستا د پاره پښتون قام او پښتونخوا خاوره هر څۀ هر څۀ دي ـ په دې باندې به تۀ

د خپل پلار او د مور مینه ماتوي. تهٔ به په خپله هم یو پتنګ ئې چې د خپل وطن د پاره به اور ته دانګې او ستا ملګري به هم پتنګان وي. تهٔ به د پښتون قام شمله اوچته ساتې، ستا د ژوند قصه به د افغان وطن د ننګ او عزت خیال ساتل وي. تا ته به همېشه د خپلو اتلانو مثالونه مشالونه وي. او تهٔ به د دغه مشالونو بل ساتلو د پاره خپله وینه ورکوې او دا به بل ساتې. کله چې تهٔ په داسې حالاتو کښې تنګ شې، بې وسه شې او د هر طرف نه دربانديې مزکه تنګه شي او تورې تیارې شي نو بیا به هم تهٔ د خپل مرام نه مخ نهٔ اړوې. دا زما وصیت هم وګڼه او ارمان هم.

سالار چې ځنګه خط ولوستهٔ نو یو ساعت ئې په لاس کښې نیولے وهٔ او حېران حېران ئې ورته کتل او په ډېر ډونګي سوچ کښې لاړ خو د مور په اواز د سوچونو د سمندر نه راوتهٔ، خط ئې په جېب کښې واچوهٔ او په پاخېدو پاخېدو کښې ئې ځان سره عزم وکړهٔ او خپل پلار ته مخاطب شهٔ چې بابا زهٔ به ستا هر یو ارمان پوره کوم او د خپل وطن د پاره به د هېڅ قسمه قربانۍ نه مخ نهٔ اړوم.

ګلالۍ له پلار يو ګوتمه ورکړې وه چې هغه ئې د لاس نه ووبسته او ساحل ته ئې ورکړه چې بچې دا زما له طرفه ستا د پاره نخښه ده او چې کله هم زهٔ درسره نهٔ یم نو دا به زما یاد درکوي ـ ساحل ورته ووئیل چې خدا ے دې نهٔ کړي مورې چې تهٔ او زهٔ به سره بیل شو او ګوتمه ئې د مور نه واخسته ، په ډکو سترګو ئې شونډو له یوړه ، ښکل ئې کړه او بیا ئې مور ته واپس کړه چې دا زما ده خو تهٔ ئې ځان سره کېږده ، چې کله مې درنه وغوښته نو را به ئې کړې ـ

ساحل او سالار دواړه کور کښې ناست وو، قهوه ئې څښله او په خبرو کښې مشغول وو ـ په خبرو خبرو کښې ورته ساحل وئیل چې سالاره زما خیال دے چې زهٔ د UK د پاره اپلائی وکړم ستاسو څنګه خوښه ده ـ کهٔ سمے ئې وخوړ نو سبق به هم ووایم او دلته به تا سو له څهٔ ښهٔ ژوند هم پیدا کړم ـ د ګلالۍ خو زړهٔ نهٔ وهٔ خو سالار په دې خبره رضا وهٔ او مور ئې هم په دې پوهه کړه چې ساحل کومه خبره کوي ، ډېره بده نهٔ ده ځکه چې دې سره به د هغهٔ ژوند هم جوړ شي او تهٔ ئې مور ئې نو تا به هم نهٔ هېروي ـ ساحل کوشش شروع کړهٔ او خپل درخواست ئې د لندن په ایمبیسۍ کښې جمع کړهٔ او د خپل پوهنتون او لېنګویج سنټر کار ئې هم جاري ساتهٔ ـ ساحل ډېر ساهو سړے وهٔ داسې هم د انګلېنډ په طمع نهٔ وهٔ چې ګنې ما درخواست ورکړے نهٔ دےاو بس منظور شوے نهٔ دے ـ دغه هوښتیارتیا د هغهٔ د لوے والي غټ ثبوت وهٔ ـ

میاشت نیمه پس د ایمبیسۍ نه کال راغلو چې ساحل دې د انټرویو د پاره حاضر شي او چې د انټرویو نه واپس راغلو نو ډېر مطمئن

نۀ خو بې طمعې هم نۀ وۀ ـ ځکه چې د هغۀ په انټرویو کښې د سوالونو جوابونه هغۀ دومره په ډاډه زړۀ ورکړل چې سوال کوونکي ئې حېران کړل ـ ساحل چې څۀ وخت دې سوال چې دا يو جمهوري ملك دے په کوم کښې چې تاسو اوسئ په جواب کښې وئيل چې نه زۀ دے ملك ته جمهوري ملك نۀ شم وئيلے ځکه چې دلته پنځۀ لوے قومونه اوسيږي پښتون، بلوچ، سندے، سرائيکے او پنجابے او داسې ځينې واړۀ خو په خپلو وطنونو يو هم اختيار نۀ لري او د مضبوط مرکز په نوم پنجاب يو استعماري قوت دے ، د هر يو استحصال کېږي نو په ظاهره کۀ دلته جمهوري حکومت وي خو په شا ئې نور قوتونه ولاړ وي او د قام او د هغوي د وطن وسائل لوټلے شي ـ دغسې چې ساحل ډېر په تفصيل د خپل وطن د وسائلو ، معدنياتو ، دولتونو ، خوش بختو او بد بختو ذکر وکړۀ نو د هغوي توجه ئې ځان پله راوګرځوله او انټرويو ته ناستو کسانو يو بل ته وکاتۀ ـ

ساحل هم هاغه شان په خپل کار کښې بوخت وۀ لکه چې وړاندې وۀ خو طمع ئې نۀ وه قطع شوې او هم هغه وشو ، ورپسې د کونسل ګرۍ نه اطلاع وشوه چې هغه دې خپل پارسپورټ او نور ضروري کاغذونه دوي سره جمع کړي ـ دۀ داسې وګڼل چې دا د کار کېدو ابتدا ده او کۀ نصيب ئې شوے وي نو ډېر زر به په خپل دغه مقصد کښې کامياب شي ـ هغه ډاډه ځکه وۀ چې د هغۀ حوصلې هغۀ له زړۀ لوے کړے وۀ او هغۀ به اکثر وئيل چې داسې هم کېدے شي چې سړے به د يو کار اراده په ايمانداۍ وکړي او هغه به نۀ کېږي ـ

د ساحل د تلو ورځ راغله خو د ګلالۍ د زړۀ نه يو خدائے خبر وۀ ـ اوښکې وې چې نۀ ودرېدې او ساحل ئې په دې وئيلو مجبور کړو چې کۀ مورې تۀ هم دغه رنګه خفه ئې نو زۀ دغه هر څۀ کېنسل کړم , خو هغې ورته وئيل چې زويه زۀ خو ستا په خوشحالۍ خوشحاله يم ، خفه به ولې

يم خو د بيلتون غم ژاړم. ما خو كله هم دا سوچ نهٔ دے كړے چې ګنې تهٔ زما څوے نهٔ ئې او نهٔ مې په تا او سالار كښې فرق كړے دے چې تهٔ په تلو خوشحاله ئې نو زهٔ نهٔ خفه كېږم خو خدائے خبر چې ولې زما زړهٔ ويرېږي. ساحل او سالار دواړو ورله ډېره تسلي وركړهٔ.

ساحل د رسېدو سره اول ټيلي فون وكړهٔ چې سالار هېلو وكړل نو په دوېمه خبره ورته ساحل وكړه چې مور له وركړه او مور ئې كهٔ هر څو زړهٔ كلك كړے وهٔ خو اخر مور وه نو د سلام اغستو نه مخكښې غريو ونيوه او په ژړا ژړا كښې ئې ورته فقط دومره اوئيل چې زويه! هېره دې نهٔ شم ګنې زړهٔ به مې وچوي او ساحل ورته وئيل مور دا به وخت ثابته كړي چې زهٔ ستا او د سالار د پاره څهٔ كوم. په ځان به هره سخته يوسم خو تاسو به رانه هېر نهٔ شئ چې د مور اوښكو ئې د تم كېدو لاره نهٔ نيوه نو فون ترې نه سالار واخستهٔ ورته ئې وئيل تهٔ اوس مسافر ئې پكار ده چې تا له ډاډ دركړي ، دعا درته وكړي نو دا درته ژاړي. زړهٔ ښكته پورته كوه مه زهٔ د دې ډېر خيال ساتم خپله برخه هم او ستا برخه هم البته ستا مينه نهٔ شم وركولې ځكه چې دغه ستا او د مور معامله ده نو دې كښې به درته دروغژن شم او خړت خړت په خندا شهٔ. بيا ورته ساحل د خپل رسېدو حال، هلته د پاتې كېدو حالات او د پوهنتون ژوند او د نويو ملګريو حال بيان كړهٔ. ډېر ساعت ئې خبرې وكړې او دوي مور او زوي په دعاګانو ساحل وستائيهٔ او خدائے په اماني ئې وكړه.

درې كاله د سترګو په رپ كښې تېر شو. په دې درې كاله كښې به ساحل د سبق وئيلو سره سره څهٔ لږ ډېر كار هم كوهٔ چې د خپل سبق خرچ به ئې هم پوره كوهٔ او كور ته به ئې هم پېسې رالېږلې خو اوس چې د سبق نه فارغ شهٔ نو مستقل كار ئې هم پېدا كړهٔ.

د سالار چې د معقولې امدنۍ لاره هواره شوه نو د ساحل په صلاح ئې د ,,افغان خبریتا ګوند (افغان اویرنس مومنټ)، په نامه یوه ډله جوړه کړه او ډېر ځوانان ئې پیدا کړۀ چې دغه کار په مخ بوځي. ګوند یا تنظیم به ورځ تر ورځه ترقي کوله. سالار پوره وخت ورکړے وۀ او په دې لړ کښې ئې مور هم مدد کوۀ. د تنظیم د لارې اولس په دې خبره پوهه شۀ چې په دې وطن کښې مونږ غلامۍ زندګي تېروو او دلته د اوسېدو د پاره یوه سمه دمه معاهده پکار ده چې په کښې سیالي هم وي ، سرلوړي او ازادي هم. د دې تنظیم برکت وۀ چې په ډېره لږه موده کښې ټول اولس د خپلو ستونځو، کړمو او بد بختیو نه خبر شۀ.

اوس وخت وۀ چې اولس د یو لوے انقلاب د پاره تیار شۀ او د ساحل په یوه چغه درست وطن د هر قسم قربانۍ د پاره تیار وۀ. په دې حقله په سالار باندې وخت په وخت سخت حالات هم راغلي وو خو هغه د خپل پلار په شان او د هغۀ د وصیت مطابق ډېر په عزم او حوصله مخ په وړاندې روان وۀ. نۀ ویرېدۀ او نۀ ستړے کېدۀ. هغۀ به هم ډېر په سوچ قدم کېښودۀ او د هرې معاملې صلاح به ئې ساحل سره په نېټ کوله. هغوي د خپل تنظیم یو وېب سائټ هم جوړ کړے وۀ او په دغه لړ کښې د ټولې دنیا پښتون افغان ځوان ګُول ته هغوي خپل پېغام رسولے وۀ.

اتم ټوك

د يوې اوږدې مسافرۍ نه پس ساحل يو ځل بيا د سالار او مور تر مېنځه په خپل کور کښې ناست وۀ. د خپلې مسافرۍ او د دوي نه د جدائۍ خبرې ئې کولې. او مور ئې په جامو کښې نۀ ځائېده، هغه نن ډېره خوشحاله وه. ولې به خوشحاله نۀ وه. هغې ساحل ته د زړۀ نه خپل زوے وئيلي وو او ساحل هم ډېر په راستۍ د هغې د دغه مينې جواب ورکړے وۀ.

يو سحر ساحل او سالار چې د نمانځۀ نه پس د جومات نه راوتل نو د چکر په غرض ئې د پټيو مخه ونيوله. په لاره سالار ساحل ته ووئيل چې سېمنار د پاره خو تيارے لرې کنه. دۀ ورته وئيل چې تيارے خو لرم خو پکار دا ده چې د وخته لاړ شو. دغه شان هغوي دواړه کور ته واپس راغلل ، د ناشتې نه پس روان شول. د رسېدو نه پس سالار ځينو ملګريو سره د ساحل پېژندګلو وکړه. په دې سيمنار کښې د مختلفو پارټيو ، او د ژوند د نور شعبو سره تړلو خلقو نمائندګي موجوده وه چې مذهبي او کينې لاسي ډلې هم پکښې وې او سيکولر او ترقي پسند جماعتونه هم پکښې وو .

د سیمینار نمائندګانو ډېر په ازاد مټ د خپلو هدفونو او سیاسي مسلکونو اظهار وکړۀ او هر چا د خپل نقطه نظر له لوري د خپل جماعت د عمل او کردار د خپلو رهبرانو د رهنمائۍ لوئ او بډائی بیانولې۔ د سیمینار ایجنډه په موجوده وخت کښې د نړي والې وروروولۍ سره تګ په موضوع جوړه شوې وه خو اکثر ویناکونکیو خپلې ذاتي مسئلې رامخکښې کولې او اوږدۀ اوږدۀ تقریرونه به ئې کول۔ په اصل موضوع یا خو ډېر کسان پوهېدل نه یا د خفیه ایجنسو د "بوو" نه ویرېدل

-

کله چې سالار ته د وینا دعوت ورکړے شۀ نو هغۀ اول ډېر په هنرمندۍ د خپل تنظیم تعارف وکړۀ ، بیا ئې د هغې په کارکردګۍ رڼا واچوله او بیا ئې په لږه موده کښې په اولس کښې د دغه تنظیم د پیاوړي کېدو په حقله حقائق بیان کړل۔ د هغې نه وروستو ئې د ایجنډې مطابق خپل خیالات څرګند کړل او په حاضرینو ئې واضحه کړه چې کله مونږ ځان د نړي والې وروروولۍ په صف کښې د یو ساهو او رسا اولس په توګه نۀ وي معارفي کړے تر هغې پورې به نړۍ مونږ ته په شکمن نظر ګوري۔ دۀ زیاته کړه چې هر کله مونږ د خپل کور نه د انصاف ابتدا نۀ وي کړے نو تر هغې مونږ په نړي وال کچ د خپل حېثیت تعین نۀ شو کولې ۔ منافقت به پرېږدو او حقیقت به په خپله هم تسلیمو او خپل ملګري به هم په دې مجبوروو چې غېر جمهوري طرز عمل پرېږدي او د یویشتمې صدۍ د غوښتنو مطابق خپل کردار واضحه کړي۔ د سالار وینا کښې یوه خبره هم داسې نۀ وه چې یا خو واضحه نۀ وه یا ئې پرې څوك پوهېدل نه او کۀ چا پرې ځان نۀ پوهوۀ نو دغه به بیله خبره وه خو چې کله هغۀ د افغانستان د قضیې په تاریخوار ترتیب رڼا واچوله نو د ډېرو "سپین روبو" تندي تراوۀ شو۔ د ډېرو خلقو په خېټو کښې د ډالرو ګند ښکاره شۀ۔ د دې نه علاوه هغۀ د

قوم په تشریح او توضیح هم زبردسته رڼا واچوله او د پښتونخوا په تاریخي ، معاشي ، معاشرتي او تهذیبي اهمیت هم په زړهٔ پورې بحث وکړهٔ او کله چې ئې د پښتونخوا په تهذیب، تمدن او د دې ځائے د اولس په بې ارزۍ او نا سیالۍ خبرې کولې نو ډېرو کسانو په خپلو جذباتو قابو ونهٔ موندهٔ او د سترګو نه ئې اوښکې راپربوتې ـ

سالار په حاضرینو غږ وکړهٔ چې په دې لړ کښې په یو لوے بغاوت ، یو ژوندے بغاوت ، یو کوټلے بغاوت ، یو تریتب شوے بغاوت ، یو نر بغاوت ، یو بېدار بغاوت ، یو جاندار بغاوت ، یو شاندار بغاوت او یو پښتون بغاوت پکار وي ، پکار ده چې ټول اولس په یوه خلهٔ ، یو اواز ، یو قدم سره دغه بغاوت ته هرکلے ووایی ، نهٔ یواځې هر کلے ووائی بلکې د خپلې برخې جدوجهد پکښې هم سره ګډ کړي ـ دې وېنا سره د لاسونو داسې پړکا شروع شوه چې اواز ئې د استعماري قوتونو خوبونه حرام کړل ـ

د دې نه پس چې کوم مقررین د وینا د پاره راغلهٔ نو د سالار به بیان شویو نکاتو ئې د رڼا اچولو کوشش وکړهٔ یا به ئې هغهٔ سره د اختلاف څهٔ قدرې بوناے کوشش وکړهٔ خو د ناستو خلقو له خوا به په رد عمل پوهه شو نو خبره به ئې تاو راتاو کړه ـ

په دې سیمینار کښې د سالار شرکت او وېنا ډېرې ګټې تر لاسه کړې ـ د تقریب د ختمېدو نه پس د سالار نه صحافیان چاپېره شول او رنګ رنګ سوالونه ئې ترې نه کول شروع کړل ـ هغهٔ به هر صحافي ته ډېر په استقامت جواب ورکوهٔ او هغوي به ئې مطمئین کول ـ د ئو صحافي د سوال (تاسو مزید په دې ملك کښې اوسېدل نهٔ غواړئ) په جواب کښې وئیل چې ما چې په سټېج څهٔ وئیل هغه دومره په تفصیل سره وو چې ستا د دې سوال کولو هډو ضروت نهٔ محسوسیږي ، بېرته هم کهٔ دغه وېډيو

وکتلے شي نو تاسو ته به د ټولو سوالونو جوابونه څرګند شي ځکه چې ما د خپلې نظرئې او سوچ پوره احاطه کوونکي وینا کړې ده۔

د ډوډۍ او د مانځهٔ د وقفې نه پس چې دوېم نشست شروع شهٔ نو د وېنا د پاره اول دعوت ساحل له ورکړے شهٔ چې د ګوند سر خېل دے او د انګلېنډ نه خپلې هلې ځلې جاري ساتي۔ هغهٔ چې څنګه خپله وینا د دې شعر نه پېل کړه چې:

زما ځان زما د خپل قام امانت دے
شروع کړے مې له جبره بغاوت دے

نو بعضې بنیاد ګر مشران پاځېدل چې مونږ له د خبرو نمبر نهٔ راکولے کیږي او متنازعه خلق به راپاڅولے شي ، دغسې یو بل کس هم را اوچت شهٔ او یوه هنګامه ئې جوړه کړه هنګامه چې نعره بازي او دست درازۍ ته ورسېده نو سیمینار سبوتاژ شهٔ او مجبوراً ئې پرېس کانفرنس وکړهٔ او هغه ټول حالات ئې په ګُته کړل چې دغه سیمینار کومو خلقو په خپلو ناوړه ارادو وران کړهٔ او ګړبړے ئې پکښې پېدا کړهٔ۔ په سبا له اخبارونو دغه پرېس کانفرنس په جلي سرخیو کښې چاپ کړهٔ چې فائده ټوله دغه ګوند (Moment)ته ورسېده او کومې خبرې چې په په سیمینار کښې محدودو خلقو اورېدې نو هغه ډېرې په نمایان طور هر چا ته اورسېدې چې اخر د افغان اولس د خبرتیا د ګوند په ګټه تمامې شوې او دوي ته د ځوان اولس لا ډېره توجه راوګرځېده۔

له بلې خوا رجعت پسندو قوتونو هم د خپلو توپونو خلې د سالار ، ساحل او د دوي د ګوند په لور راوګرځولې او دوي ئې د سوشلشټ قوتونو اهلکار او برېخي ګڼل خو دوي ډېر په استقامت د دغه مخالفتونه برداشت کړل او ډېر په تدبر ئې ورته جواب وئیل۔

ساحل چې د خپلو تنظيمي کارونو نه وزګار شۀ نو د مور په اجازت او د سالار په مشوره دوه درې ورځو د پاره د سېل په غرض د ابېټ اباد په لور دواړه وکوچېدل ـ په لاره ئې شپه په اټك کښې يو ملګري سره وکړه ځوك چې په انګلېنډ کښې دۀ سره يو ځاے پاتې کېدۀ نوم ئې کامل خان وۀ ، نسلاً پښتون وۀ خو ډېره موده په اټك کښې د اوسېدو له کبله ئې پښتو ژبه هېره وه ـ ساحل به په انګلېنډ کښې هغۀ ته خپل تاريخي حېثيت او اهميت په ګُته کوۀ او دا بهٔ ئې ورته وئيل چې اټك او ميا والي د پښتونخوا وطن برخې دي نه چې د پنجاب او دغه علاقو ته زمونږ په جُبش کښې قابضه پښتونخوا وئيلې کيږي لکه څنګه چې شمالي پښتونخوا ، جنوبي پښتونخوا ، مينځنۍ پښتونخوا يا قبائيلي پښتونخوا او قابضه پښتونخوا ـ ساحل سالار ته د هغه ټولو مجلسونو او بحثونو ذکر وکړۀ چې په دغه لړ کښې به ئې کامل سره ذکر کوۀ ـ د کامل په رګونو کښې روانه وينه پُښنته وينه وه ـ هغۀ کله هم د ساحل مخالفت په دې بنياد نۀ وۀ کړې چې ګني هغه له بدنيتۍ نه دا خبرې کوي بلکې د کله چې هغه په دې حقيقت پوهه شوے وۀ نو په سنجيده انداز کښې ئې دا فکر کوۀ چې دا وطن کوم چې پېرنګي د خپلو ناوړه عزائيمو د پاره په ټوټو وېشلے وۀ ، يو ځاے کړي ، خپل نوم پرې کېږدي او پښتو ئې د نصاب ، عدالت، روزګار او سرکار ژبه وګرځي او د دې وطن په دولتونو د دې ځاے د اولس اختيار راولي او اولس له سياسي او معاشي ازادي ورکړي ـ

ساحل او سالار په لاره لاره ډېر مجلس وکړۀ او د سېل د تلو په وخت هم د خپل کاره نه بې فکره، بې غوره او بې طمعې نۀ وو ـ ساحل سالار ته وئيل چې تا کوم نظم ليکلے ، ما ته دې ذکر کړے وۀ خو بيا سم نۀ شو نو کۀ درته ياد وي چې راته ئې واوروې ـ سالار جېب ته لاس کړۀ او خپل ليکلے تازه نظم ئې ساحل ته واوروۀ ـ سالار چې نظم شروع کړۀ نو ساحل موټر د سړك په غاړه د يوې ګورې ونې د لاندې اودروۀ وئيل ئې ستا د نظم نه خوند اخلم نو بيا به ځو ....

سالار نظم شروع کړۀ :

وطـــن رابانـــدې ګــران لکـــه د مـــور لکـــه د پـــلار
زۀ غواړم چې ئې خپل کړمه هم واك او هم اختيار

د غرونـــو د ســـيندونو نـــه ئـــې ســـل ځلـــه شـــم ځـــار
افسوس چې مې اولس نۀ کړۀ تر اوسه چا بېدار

اې خـــاورې پښـــتنې يـــم ملامتـــه بـــه تـــر دې
تـــر څـــو چـــې ازار نـــۀ کـــړم څـــوك چـــې تـــا ســـاتي ازار

پـــه تـــا بانـــدې فـــدا يمـــه پـــه تـــا بانـــدې ژونـــدے
هـــم ســـتا د پـــاره وبـــه کـــړم پـــه ځـــان بانـــدې ناتـــار

زۀ تا سره خوشحال يمه په خنګ کښې په مسکن
بغير ستا نه هيڅ نۀ يمه کۀ ډېر شمه هوښيار

په مينــــه کښــــې کــــۀ ډېــــر شــــمه کــــولے رياضــــت
هم زۀ يم ستا د ننګ د لوے لښکر نامتو سالار

ساحل د نظم نه ډېر خوند واخستۀ او سالار له ئې ډېر داد ورکړۀ. دوي چې اټك ته اورسېدل نو کامل خان ئې انتظار کوۀ ځکه چې دوي د خپل راتګ نه هغه خبر کړې وۀ. کامل ورته نور مقامي ملګري هم راجمع کړي او دوي ته ئې ډېر د درناوي پروګرام جوړ کړے وۀ. اصل کښې ساحل او سالار د مسلسل سياسي کار نه ډېر ستړي شوي وو نو د دمه کېدو د پاره ئې د سېل لاره ونيوله خو دلته هم د خپل وطن مينې دوي په قلاره پرې نۀ ښودل او په اټك کښې هم دوي دغه مجلس ته چې د دوي په درناوي کښې راغونډ شوے وۀ وينا وکړه او د خپل وطن په تاريخ ، کلتور او مېړني لرغونتوب ئې ورته خبرې وکړې. د دغه مجلس اثر دا وشۀ چې دغه ملګريو دوي ته دلته د بيا راتلو دعوت ورکړۀ او دوي هم هوډ وکړۀ چې د خپلو نورو کارونو نه وزګار شي نو دلته به خامخا راځي او تنظيمي کار به هم وکوي.
ننني مجلس هم د دوي د ځان او د ملګريو د پاره يوه نادره موقع ئې د ملګريو سوالونو ته جوابونه وئيل.

سوال : د اسلامي سلطنت په اړه ستاسو څۀ فکر دے؟
جواب : ملګرو! د اسلامي رياست بنيادي تصور په اسلام کښې نشته لکه چې د نبی اخرزمان نه پس دغه تصور د قران يا حديث نه نۀ دے ثابت، د اسلام ابتدايي وخت ته مونږ اسلامي رياستي نظام وئيلې شو ځکه چې هغه وخت به ټولې فېصلې د وحي په صورت کښې کېدې خو د

نبي علیه السلام د وفات نه پس چې د وحي سلسله ختمه شوه نو دغه تصور هم ورسره ختم شۀ. د ریاستي امورو د پاره د ادارو او د ادارو د سرمشر د انتخاب طریقه کار، ریاستي امور چلول او د رعایه په مینځ کښې مضبوط تعلق براقرار ساتل، حرب، قضا او بیت المال یا خزانه په هر دور کښې جدید سیاسي عمل دے چې په یو ځاے وردبدل ئې تاوان ګڼلے شي. د علم حصول، جدت ته اپروچ لرل د ملکونو ترمینځه تجارتي، سیاسي ، علمي او ادبي روابط قائمول ، خپل اولسي معیار جګول ، پسماندګي له مینځه وړل او ګاونډي هېوادونو سره ښۀ ګاونډیتوب جوړول د هر هېواد د خپل ضرورت مطابق سنجولے ، جوړولے او وده ورکولے شي چې په یو نظام کۀ هغۀ اسلامي وي ، کۀ سېکولر یا بل یو نظام وي په یو وخت په ټوله دنیا منل د عقل نه ماورا خبره ده ځکه چې د دنیا قامونه ورځ تر ورځه نوې نوې تجربې کوي په دې کښې کۀ څۀ خلق کښېني او په زړه شوخند وهي نو انجام به ئې یقیني طور سره تباهي وي. د دنیا په زړو مذهبونو کښې چې کله پورې تېکداري سستم رائج وو نو معاشره په ځاے ولاړه وه خو کله هم چې ریاست د مذهب د غلامۍ نه ځان ازاد کړے دے نو د ژوند په هر مېدان کښې ترقي راغلے ده او دغه سلسله لا ولاړه نۀ ده. په دې کښې چې کومه معاشره یا کوم خاص فکر لرونکي طبقه د دغه زړې دائرې نه نۀ ده راوتې نو اولسونه ئې ذهني بیماران، بنیادګر ، خوار او زار دي. اسلام کله هم د داسې ریاست پېش بندي نۀ کوي چې پکښې انسانان د انسانانو غلامان وي، عقل او فکر شل وي او معاشره په ځاے ولاړه وي.

سوال: په عالمي او قامي ستونځو کښې د مېډیا څۀ رول پکار دے؟

جواب: انفارمشن مېډيا په اصل کښې د صنعتي دور پېداوار دے چې الېکټرانك او پرنټ مېډيا پکښې دواړه شاملې دي. دوي په ابتدا کښې اولس ته تش خبرونه رسول خو بيا ئې د بحثونه او تجويزونو ورکول شروع کړل او داسې علم او عقيده ئې د يو بل نه جدا جدا دائرو کښې ودرول. د اظهار د پاره يوه ازاده لاره په وجود کښې راغله. په جديده دنيا کښې د انفارمشن سهولتونو زياتېدو سره ئې وده هم وکړه خو بعضې رجعتي معاشرو کښې مېډيا کمزورې ، ناتوانه او په ځان بدګمانه ده چې اولسونه ئې د خپل معاش په پست ترينه پوړۍ په ځان پورې حېران دريان ولاړ دي او نورې دنيا ته په حسرت حسرت ګوري.

نېمګړے يو حسرت چې د حسرت چا پوره نۀ کړۀ

حسرت د زړۀ حسرت ته په حسرت حسرت کتل

مېډيا د اولسونو په ترقۍ کښې يو مهم رول لوبوي او د هغوي د علمي ، اخلاقي ، روحاني او معاشي ودې د پاره کار کوي. د بد اخلاقۍ، کرپشن، اقراباپرورۍ مخ نيوے کوي او په هر هاغه چا تنقيد کوي څوك چې په ناوړه عمليات کښې ککړ وي. په کومو معاشرو کښې چې مېډيا اختيارمنه او ازاده وي هلته کۀ هر څومره هم طاقتور سړے ولې نۀ وي مېډيا ئې جهان ته مخامخ کوي. په قامي او عالمي ستونځو کښې مېډيا تور ته تور او سپين ته سپين وايي پکار ده چې مونږ هم د نورو ازادو قامي او خودمختاره اولسونو تقليد وکړو او زمونږ ځوانان بايد چې په تحريري کارونو کښې يو سترې وکړي او ځان د جهان د متمدنه قامونو په صف کښې اودروي ګنې زمونږ قلمونه به همېشه په څو ټکو خرخيږي او نيلاميږي او په حقيقت کښې هم داسې ده.

مېډيا د يو ملت په سياسي سېټ اپ کښې هم مثبت کردار ادا کوي ، رايې عامه هواروي او جمهوري کلچر له وده ورکوي. کوم خلق چې مېډيا

د انډسټرۍ په توګه د زېږ صحافت په چوکاټ کښې پابنده ساتي دغه خلق خو ذاتي مفاد حاصل کړي ولې معاشره د پسماندګۍ کندې تر پړمخې پرېباسي ، مونږ هم له هغو خلقو نه یو کوم چې د مېډیا د ازادۍ نه محرومه دي او مېډیا د ریاستي ادارو په غلامۍ مجبوره ده ـ یوه مخصوصه صحافتي ډله ئې د خود پرستۍ ، انانیت او نرګسیت ښکار ده ـ د دوي دغه کردار د یو بیمار تمدن نشاندهي کوي او د یو نفسیاتي بیمار قوم په هم هغه حالت کښې د پاتې کېدو ذمه دار دي ، دا خلق په تاریخ کښې مجرمان دي، په اولس کښې مخ تورن دي او جهان کښې بې وقعته دي۔

مېډیا په عالمي او قامي ستونځو کښې د یو مسیحا کردار ادا کوي خو هر کله چې خپله ذمه داري په احسنه توګه تر سره کړي ځکه چې مېډیا د یو اولس ورك او پټ صلاحیتونه ښکارولے ، روزولے او رنړولے شي ـ د فرسوده او ربړېدلي نظام نه انساني سوسائټي سوچه، ساهو، سپېځلي او ځلنده مقام ته رسولے شي ـ په اولسونو کښې د برداشت ماده پېدا کولې، بحث ته دوام ورکولې او نتیجې اخذ کولې شي ـ دلیل او برهان له وده ورکولے شي او د ډز او ټوپك مسلسل غندنه ، د قلم او کتاب حمایت د ښېګړې او ورورولۍ درس عام کولے شي ـ د فرسوده جاګیردارۍ او د هغې نه پېدا شوي قباحتونه له مینځه وړلے شي خو دا کارونه هله ممکن دي چې مېډیا په اصلي معنو کښې خپل مقام ، حېثیت او مرتبه وپېژني نو بیا به د عالمي او قامي ستونځوي په حل کولو کښې مهم کردار ادا کړي۔

سوال : په ریاست کښې د عدلیې د کردار په حقله تاسو څۀ وائئ، انصاف عام کول او یقیني کول به څنګه اسان او ممکن شي؟

جواب : په ترقي يافته دنيا کښې انصاف په عملي شکل کښې نافذ دے او د عدليې حکم په هر چا يو شان لاګو دے ، د انصاف د ادارو د توهين تصور ئې له مينځه وړے دے چې درې بنيادي عوامل ئې دي :

1. د عدالت احترام
2. د منصفانو تقدس او د هغوي کردار
3. د منصف او انصاف غوښتونکي تر مينځه باهمي اعتماد

دا درې واړه توکي د دې خبرې ضمانت ورکوي چې ټول به د انصاف تقاضې پوره کوي ، د ذاتي مفاداتو نه به غوره وي ، د تعصب نه به پاك وي او د ملك ائين به د هر څۀ نه مقدم ګڼي ـ انساني اخلاقيات د جديد معاشرې په رغاونه کښې د خپلو رواياتو ساتنه ، د معاشرې د هر مکتبه فکر د ماهرانو ترمينځه باهمي روابط، باهمي احترام ، قوت برداشت ، ډائيلاګ او د نتائجو تسليمول د انصاف بنيادي تقاضې دي ـ دغه تقاضې په خپل وخت او خپل حالت کښې په سالمه توګه منل ، د ملك هر وګړے د قانون په نظر کښې يو شان تسليمول د عدل او انصاف د پاره دومره اهم دي لکه چې د بدن د پاره ساه ـ حکمران او عام وګړے به يو برابر وي ، توهين کۀ د عدالت وي کۀ د فرد يو هومره سزا ئې پکار ده ـ د جزا او سزا نظام به هم د تعصب نه پاك ، د جانبدارۍ نه ازاد او د جذباتو د اثر نه خالي وي ، هم دا به اصل انصاف وي ګڼې توهين که د عدالت وي ، کۀ د افرادو تاواني لوبه ده ـ

سوال : مذهبي خلق مدام دا وايي چې د دنيا اکثر ملکونه د اسلام خلاف دي ، تاسو دې باره کښې څۀ وائئ ـ

جواب: ګران ملګريه! زمونږ په دغه طبقه کښې په ډېر اضطراب سره دا غلط فهمي ورځ تر ورځ سېوا کيږي چې مغربي ملکونه زمونږ خلاف دي ، اول خو د مغربي ملکونو دا خبره غلطه ده ځکه چې دا خو د جعرافيې حدونه دي څنګه چې بعضې ملکونه زمونږ په مغرب کښې دي ، داسې زمونږ ملك هم د ډېرو ملکونو د پاره په مغرب کښې دے نو ايا مونږ دغه ملکونو د پاره د دښمن حېثيت لرو ۔ دوېمه خبره دا ده چې کۀ څوك وايي چې دا ټول ملکونه زمونږ بر خلاف دي نو مونږ کښې خو به څۀ مسئله نۀ وي؟ زمونږ ديني طبقې د اولس په ذهنونو کښې دا خبره اچولې ده خو افسوس چې په صحي توګه دوي سره دا دې خبرې ثبوت او دليل نشته۔ په برطانيه يا د يورپ په نورو ملکونو کښې زمونږ مسلمانانو ته د مذهب او د کلچر ښۀ پوره پوره ازادي او د خپل مذهب د تبلغياتو ورته هم ښه په جار د کولو اجازت دے نو په دې تناظر کښې وګورو نو دا يوه هسې پروپېګنډه ده چې د اصلاح يا د مخ نيوي ضرورت لري او بله خبره دا ده چې دا هم د اسلام د بنيادي تعليماتو خلاف خبره ده چې تر څو يوه خبره تحقيق ته نۀ ده رسېدلې نو منل ئې نۀ دي پکار نو غوره خبره دا ده چې زمونږ ځوان نسل داسې خبرو ته متوجه اوسي او په ناروا پروپېګنډو خپل وخت نۀ خرابوي۔ دا منل هم يوه ګونه ضروري دي چې ښۀ او خراب خلق په هر معاشره کښې وي ، بايد چې په دغه قسمه ملکونو کښې څوك متعصب مذهبي سړے وي چې په انفرادي توګه د هغۀ خيالات د چا د مذهب باره کښې سم نو وي نو دا خو ځان له خبره ده ۔ دغه قسمه خلق زمونږ تر مېنځه هم کېدے شي او په نورو ملکونو کښې هم ۔ بهر حال څوك هم د چا مذهب نۀ شي خرابولے خو بنيادي خبره د برداشت ده ، پکار ده چې هر څوك د بل مذهب ته هم دومره احترام ولري لکه چې خپل

مذهب ته ئې لري ، بيا په يقين سره وئيلے کېدے شي چې د تصادم امکان پېدا نۀ شي.

سوال: زمونږ ملګري چې د يو ازاد او خپلواک وطن خبره کوي نو دې د پاره مونږ څه تيارے لرو کنه ؟

جواب: ما دا خبره په نورو ډېرو ځايونو کښې هم کړې ده او زمونږ د جنبش ملګري په دې کښې هېڅ قسمه ابهام نۀ محسوسوي چې د يو قام دپاره د ټولو نه ضروري خبره د هغوي خاوره ده چې د مور حېثيت لري ، او مور خلق په خپل انداز کښې پېټه او مړه ساتي نه چې د بل په طاقت ئې ساتنه او پالنه کوي.

زمونږ تحريك د خپلو ابتدايي ورځو نه تېرېږي ، زمونږ ملګري ډېر په سنجيدګۍ د قامو مسائيلو نه نيولے تر قامي ازادۍ پورې ټولې ستونځې په نظر کښې ساتي ، سائنسي حل ئې لټوي او د دنيا د ټولو دانشورانو ، پوهانو او ازادي خوښوو اولسونو سره په تماس کښې دي ، د هغوي د تجربو نه استفاده، د هغوي نه د اخلاقي کومك تر لاسه کولو او په وخت د ضرورت د هغوي نه مرستنه اخستل ټول هاغه اپشنز دي چې زمونږ ملګري ترې غافله نۀ دي.

ژوندي قامونه د خپلو غلطيو نه زده کړه کوي او خپله لاره ، مزل ، تك او سفر د منزل په لورې ځان ته اسانوي او د خپل ذهني توان او توازن په کچ د خپلو ارمانو د سر ته رسول په لور چټك قدمونه اخلي.

د دې ځاے نه دوي سحر د ايبټ اباد په طرف روان شول.

ساحل ورته وئيل چې ملګريو په خداے يقين وکړئ چې زمونږ دا وطن د برطانيې نه هم ښائسته دے خو کاش چې هاغه شان قيادت ئې ونۀ موندۀ چې خپل وطن ازاد او اباد کړي. سالار ورته وئيل چې دا ظلم خو مونږ

سره برطانيې کړے دے چې دلته راغلي او مونږ ئې سياسي طور تس نس او تالا ترغه کړي يو . ساحل ورته وئيل چې زهٔ خو تاسو ته د برطانيې سر نهٔ وينځم خو يوه خبره ده چې هغوي دلته کوم نهري نظام، د پوليس نظام، عدالتي نظام، د ريلوې نظام او نور دفتري نظام جوړکړے هغه يو بهترين نظام دے او مونږ ترې تر اوسه پورې استفاده کوو دا بيله خبره ده چې دغه نظامونه وروستو د چا لاس ته پاتې شول نو هغوي هاغسې ونهٔ چلولے شول . ټول سسټم ئې د ګډوډي او ګړبړي سره مخامخ کړهٔ . شايد چې دا د دې خلقو د غلامانه ذهنيت اپروچ وهٔ چې د دغه نظامونه ئې د ښهٔ کېدو په ځاے تاوان سره مخامخ کړل او يو ګنجلك شكل ئې ورله ورکړهٔ ځکه خو د خلقو د ژوند معيار د زوال په لور روان دے . کامل د دهٔ د خبرو تائيد وکړهٔ او زياته ئې کړه چې مونږ هلته د دې ځاے اولس چې هلته د مسافرۍ ورځې تېروي ګورو نو ډېره منده وهي ، ډېر همت کوي او دغه منده او همت د برطانيې د ابادۍ په لړ کښې لوے رول لوبوي کهٔ د دغه همت او محنت لسمه برخه هم چا دلته په ايماندارۍ کار وکړهٔ نو لرې نهٔ ده چې دا وطن هم ګل او ګلزار شي . سا لار ورته وئيل چې مونږ عزم کړے دے چې اول به دلته اولس ته سياسي ازادي پيدا کوو او بيا به کهٔ خېر وهٔ خپل اولس ته د ښهٔ ژوند تېرولو هنر هم ورښايو خو کهٔ اولس دې کښې زمونږ کومك وکړي . کامل ورته وئيل چې اولس ته چا دغه درس نهٔ دے ورکړے ګنې تاسو وکتل چې د اټك غوندې ځاے کښې چې تاسو خلقو ته مجلس وکړهٔ هغوي درسره څنګه ومنه؟ او د خوشحالۍ څرګندونه ئې وکړه او تاسو ته ئې بيا د راتلو دعوت هم در کړهٔ دا ولې ؟ دا ځکه چې تاسو رښتيا وئيل او رښتيا په زړهٔ کښې ځاے نيسي کهٔ زړهٔ د کاڼي ولې نهٔ وي ؟

دوي په دې خبرو خبرو کښې ایبټ اباد ته اورسېدل. د ګاډي نه د کوزېدونه نه پس ساحل کېمره راواخسته اول ئې تصویرونه ویستل او بیا د هوټل په طرف روان شول. دوي په ایبټ اباد کښې دوه ورځې تېرې کړې او یوه شپه ئې په نتیاګلۍ کښې وکړه. ساحل وئیل چې زړهٔ مې کیږي چې یو څو ورځې نورې هم تېرې کړو خو مونږ ته کار ډېر دے او وخت لږ دے نو دوي د ښهٔ ګرځېدو او سېل کولو نه پس واپس راروان شو.

ساحل یو وار بیا انګلېنډ ته لاړهٔ. هلته خپل کاروباري مصروفیاتو سره سره په جهاني کچ د ګوند ملګریو سره اړیکې بیا د سره ونیولې. دا وار د دوي د ګوند ممبر شپ د نور کله نه په څو چنده زیات شهٔ او دوي هم په باقاعده ډول په پښتونخوا او افغانستان کښې به بیلو بیلو ښارونو کښې خپل دفترونه پرانستل او یو ترتیب ئې برابر کړهٔ. له دې علاوه ئې په تعلیمي سکیمونو هم کار پېل کړهٔ او د سکالرشپ له لوري ګڼ شمېر ملګري مختلفو ملکونو ته ولېږل چې په نتیجه کښې یو ډېر تعلیمي کېډر په وجود کښې راغے چې د دوي د انقلابي او فکر د ودې سبب وګرځېد.

نن په برطانیه کښې ساحل د ګلوبل اسلامك مومنټ ځوانانو ته په سیکولر ازم لیکچر ورکوهٔ. دهٔ وئیل:

"ګرانو ملګرو! زمونږ مذهبي خلقو سېکولرازم د الحاد، کفر او د بې دینۍ په شکل کښې اولس ته وړاندې کړے دے خو دا د جهالت نه ډك کوشش دے. لوے مسلمان مفکر ابن رشد د سېکولرازم مشر ګڼلے شي. دهٔ د ارسطو په فلسفه باندې داسې بحث کړے دے چې رښتیاو ته د رسېدو د پاره دوه لارې دي، یو د مذهب لاره او دوېمه د فلسفې لاره ده.

دا شان ابن رشد په وړومبي ځل په مسلمانه معاشره کښې فلسفه د مذهب نه جدا کړه او سېکولر نظرئې وړاندې کړهٔ.

ملګرو! په جدید دور کښې د دې فکر وړومبے مشر د برطانيې مصنف جارج هولي اوك دے چا چې په 1846ء کښې د عيسايانو د مذهبي خلقو د تسلط او د مداخلت په دور کښې د دنياوي ستونځو حل په دنياوي فکر کښې پېش کړهٔ. دهٔ د دې خبرې وضاحت داسې کړے وهٔ چې سېکولر فکر دين د انسان نه لرې کوي نه بلکې د انساني فکر په انساني ژوند کښې ځاے پېدا کوي. جارج هولي اوك وايي چې سېکولرازم دا نهٔ وايي چې په مذهب کښې رڼا او هدايت شته يا نشته.

ملګرو! دا يو غلط فهمي ده چې سېکولر فکر د مذهب مخالفت کوي ، حقيقت دا دې چې سېکولر فکر د عملي ژوند د تجربو نه پېدا کيږي ، د مثال په توګه علم سېکولر دے، هنر ، کائنات او په کائنات کښې روان ټول قدرتي عمل د الله تعالیٰ د پېدا کولو باوجود هم سېکولر دي يعني دا اصول کوم يو مذهب نه دي پېدا کړي ، د فطرت او د انسان په ژوند کښې داسې ډېر بې شمېره مسائل دي چې د هغې تعلق مذهب سره نشته او نهٔ د مذهب مخالفت کوي لکه د فطرت قانون ، فزکس ، طب ،نباتات، د مادي وسائلو د تنظيم طريقهٔ کار ، د جغرافيې حقائق ، د اولس تر مينځه بنيادي رابطې، د ذهن د کار کولو قانون او د حېواني ژوند قانون ، يعنې هغه ټول حقيقتونه چې دکومو تعلق د انساني مشاهدې او تجربې سره دے ، هر هغه خبرې او څيزونه چې په دين کښې ئې ذکر شوے دے هغه د ديني تعليماتو لُستو نه پس هم په صحيح توګه په کار نهٔ شي راوستې چې کله هم مونږ کومې انساني معاشرې يا د هغې ستونځې حل کوو نو مونږ د عقل او شعور نه کار اخلو، مثلاً قران کښې راغلي دي چې الله تعالیٰ مزکه او اسمان په شپږو ورځو کښې پېدا کړي دي خو دا خبره منلو

سره هم فلکيات، طبعيات، کشش ثقل او د کائنات نظريه اضافي يعنې د فطرت د قانون بې شمېره معلومات مونږ د انسان د عملي ژوند د مشاهدې نه تر لاسه کړي دي۔

ملګرو! يو بل ځاے کښې الله تعالیٰ وايي چې ما فولاد پېدا کړي دي چې پکښې د انسان د پاره ډېرې ښېګړې دي۔ د سېکولر فکر عملي اطلاق په دې صورت کښې دا دے چې مونږ په غرونو کښې د فولاد کاڼي لټوو چې د غر د کنستو علم دے او مونږ د فولادو جوړولو جديد علم او هنر زده کوو چې پکښې مونږ د دهاتونو بنيادي اصول، د عناصرو د جوړښت اصول، د فولادو جوړولو د پاره د حدت قانون معلوم کړے دے ، دې نه علاوه يوه بله عملي شعبه يعني برقي څيزونه او د هغې د جوړولو علم ، بيا مونږ د فولادو جوړولو علم، د کېميا علم، د برقي څيزونو د حدت پېدا کولو علم سره سره مونږ هنر هم يو ځاے کړو نو دې نه پس مونږ په کروړونو ټنونه فولاد پېدا کړو ، دې نه پس د فولادو د طاقت د ناپ کولو د پاره د پېمانې جوړولو علم بيا دا فولاد په کورونو، اسلحو او په ډېرو څيزونو کښې په مختلفو شکلونو کښې پکار راولو۔ دا شان نور هم بلا څيزونه پېدا کوواو ايجاد کوو، د علم او هنر زده کول د کوم مذهب مخالف نۀ دے۔ دا خبره يقيني ده چې مونږ داسې ډېر عملي کارونه کوو چې د کوم مذهب په ضد نۀ دي۔

ملګرو! چې کومو سائنسدانانو او انجنيرانو دا علمونه او هنرونه دنيا ته وړاندې کړي دي نو هغوي په دې عمل کښې نۀ مسلمانان وو، نۀ عيسايان ، نۀ هندوان او يهوديان وو ۔ د دوي د ښۀ ډېر محنت مقصد فولاد جوړول وو ، د مذهب مخالفت يا ملګرتيا نه وه۔

يوه ورځ انټرنېټ کښې يو وېب سائټ باندې يو جذباتي مسلمان ځوان د فولادو د ايت ذکر کولو هغه ليکلي وو چې په جديد سائنس کښې د

فولادو جوهري وزن ۵۲ دے او د هاغه ایاتونو شمېر هم ۵۲ دے نو د دې مثال په رڼا کښې ثابته شوه چې دا دین رښتونے دے چې د نن نه څوارلس سوه کاله وړاندې دا ایت راغلے وۀ ـ په دې فکر د اعتراض کولو نه مخکښې زۀ یوه بله خبره کول غواړم چې په ایت کښې د فولادو د جوړولو او د پېدا کولو هېڅ ذکر نشته چې په عملي کار او هنر کښې ترې نه مونږ ګټه واخلو ـ دا خبره چې د ایاتونو تعداد ۵۲ دے او په جدید سائنس کښې د فولادو جوهري وزن هم ۵۲ دے د فولادو پېدا کولو کښې زمونږ هېڅ مرسته نۀ کوي، دې نه علاوه په دې خبره کښې ابهام ډېر زیات دے چې قران کې سرۀ زر او سپین زر هم یاد شوي دي چې د لفظونو تعداد ئې د جوهري وزن سره هېڅ سمون نۀ خوري ـ مطلب دا چې دا نظر او فکر د جدید سائنس د قاعدې او فارمولې چې په قران کښې ئې ذکر راغلے دے نو دې نه علاوه دا نور هېڅ هم نۀ دي او نۀ څۀ ګټه لري ځکه چې په داسې خبرو مونږ انسان او علم ته هېڅ فائده نۀ شو رسولې خو هسې د وخت تاوان کوو ځکه چې تشو خبرو نه هېڅ نۀ جوړېږي ، عملي کار پکار دے۔ اکثر د یو مذهب خلق د بل مذهب خلقو دپاره مختلف دلیلونه ګوري چې خپل مذهب پرې غوره ثابت کړي ، صرف دغه ئې مقصد وي ـ د داسې قسمه اختلاف نه مسئلې جوړېږي ـ داسې قسمه انسانان د تعصب او منافقت نه ډک وي۔

اکثر په ټیلي وژن کښې بعضې خلق د جدید سائنس جدید علمي انکشافات د قران د ایاتونو په رڼا کښې وړاندې کوي خو د دوي خیال یا دعوه تر کومه حده پورې سمه ده یا غلطه خو د دې مثالونو نه دا خبره څرګندېږي چې دا خلق په علمي کارنو کښې دلچسپي نۀ لري بلکې دا هر څۀ د خپلې عقیدې د پاره وړاندې کوي چې نورې عقیدې کمزورې ثابتې کړي۔

ملګرو! زمونږ کائنات څومره لوے او خور وور دے خو تر اوسه پورې په زرګونو کالو کې د مذهب ټېکدارانو يو ورکوټے شان څيز هم ايجاد نهٔ کړهٔ خو هر وخت دا خبره خامخا کوي چې څهٔ دي نو په مذهب کښې دي. تر اوسه پورې چې څومره ايجادونه شوي دي او د انسان د خېر ښېګړې، خوشحالۍ او سوکالۍ د پاره په کار راوستلے شوي دي دا ټول د سېکولر خلقو د محنت نتيجه ده او د مذهبي خلقو پکښې هېڅ قسمه برخه نشته.

په دغه خلقو يو بل اعتراض هم کيږي چې په سېکولر حکومت کښې د مذهب بنياد ختميږي چې په کومو ملکونو کښې سېکولر نظام دے هلته په مذهب هېڅ قسمه پابندي نشته ، هلته څوك د مذهبي تعليماتو او تبليغاتو نه نهٔ منع کوي. د دنيا په ډېرو ملکونو کښې اوس هم سېکولر حکومتونه شته چې هلته زياته ابادي دعيسايانو ده او چې کوم مسلمانان په دغه ملکونو کښې ژوند کوي هغوي باندې هم هېڅ قسمه مذهبي بندېز نشته خو مسلمانان په خپل ملك کښې د اقليتونو تبليغات نهٔ مني او کهٔ څوك ئې کوي نو دوي ئې وژني. برطانيه ، امريکا، روس، اسټريليا او داسې نور هم بلها ملکونه دي چې په تبليغ کولو پکښې هېڅ قسمه پابندي نشته خو د افسوس خبره دا ده چې سعودي عرب ځان ته اسلامي او شرعي ملك وايي مګر هلته په تبليغ باندې پابندي ده. دې نه علاوه د سعودي عرب د بادشاه شکل او صوت غېر شرعي او غېر اسلامي دے ځکه چې په شريعت کښې د رېبرې دا انداز بيخي نشته. په اسلام کښې شهنشائيت نشته او په سعودي عرب کښې شهنشائيت دے.

دوستانو! په زوره مذهب نافذ کولو باندې دوي دا دليل ورکوي چې دا د الله تعالیٰ له خوا ورکړے شوے نظام دے او د دې په راوستلو کښې د انسان د مشورې ضرورت نشته ، په دې حواله ډېرو مليانو ليکل هم کړي دي چې د اسلامي نظام نه بغېر د دنيا ټول نظامونه غلط دي او دا به په

زور ختمولے شي چې کله په زور او په قوت ټوله دنیا کښې اسلام راشي نو بیا به دا اصول خپل کړے شي چې "لا اکراه فی الدین" یعنې اول به په زور اسلامي نظام نافذ کړے شي او بیا به دا اصول خپل کړے شي چې په دین کښې جبر او زور نشته ـ داسې قسمه سوچ په عملي توګه ډېر کمزورے ، ناقص او تباه کونکے دے ـ په خپله د انبیاء مثال د دې خبرې تردید کوي کوم چې یو پېغمبر هم داسې نهٔ دے راغلے چې د هغهٔ دین د طاقت په ذریعه نافذ شوے وي ، هر رسول او پېغمبر به د تبلیغ او ترغیب په ذریعه خلق خپل دین ته راوستل خو دا اختیار به د انسان وهٔ چې د نبي دعوت قبولوي او کنه ـ د حضرت یونس (ع) مثال په دغه سلسله کښې د اهمیت وړ دے ، د قران مطابق یونس (ع) د الله تعالیٰ نه دعا وکړه چې د دهٔ قوم له دې سزا ورکړے شي یعنې الله تعالیٰ ئې په خپل قدرت تباه کړي ، او الله تعالیٰ ورسره دا دې خبرې وعده هم کړې وه چې د کومې سزا غوښتنه حضرت یونس(ع) د الله تعالیٰ نه کړې وهٔ خو د هغه وخت خلقو توبه وېسته او الله تعالیٰ معاف کړل او سزا ئې ورله منسوخ کړه خو د دې باوجود یونس(ع) احتجاج وکړهٔ او دغه احتجاج د دهٔ دپاره د ازمېښت سبب وګرځېده او د الله تعالیٰ د سزا ښکار شهٔ ځکه چې د الله تعالیٰ د حق دین د دعوت ورکونکي د پاره د صبر نه د کار اخستو حکم شوے دے ـ

په خپله حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د نبوت او د دعوت په وخت کښې د الله نه د طاقت مطالبه نهٔ ده کړې او نهٔ ئې خلق د حکمران په حېثیت دین ته رابلل چې کومو خلقو سره ئې جنګونه شوي دي هغه د دنیاوي معاملاتو په معاهدو او د وعدو د خلاف ورزۍ په وجه شوي دي ـ دا شان عیسیٰ (ع) ته هم ډېرې پرېشانۍ وې او د ډېرو تکلیفونو نه تېر شوے وهٔ ـ رسول الله (ص) هم د ډېرو تکلیفونو سره مخ شوے وهٔ خو دواړو د صبر نه کار اخستے وهٔ ـ د نبي حکومت په هغه طریقه راتلے شهٔ چې

خلقو به ورسره اسلام ومنلو تر څو چې به خلقو اسلام نه منلو نو په دغه حالاتو کښې به د نبی د حکمران کېدو هېڅ شان نهٔ وهٔ - د مدينې خلقو رسول الله (ص) خپل بادشاه وګڼلو خو عيسیٰ (ع) دا حمايت تر لاسه نهٔ کړهٔ نو حکمران نهٔ شهٔ هغه بيله خبره ده چې کله يو قوم عيسائيت ومنلو نو د عيسايانو حکومتونه جوړ شو -

ملګرو! سېکولر ازم وايي چې مذهب دې روحاني او ذاتي ژوند پورې محدود کړے شي او د دنياوي کارونو د پاره دې دنياوي سوچ او عمل پکار راوستلے شي - اکثر مليان وايي چې اسلام د نورو مذهبونو نه غوره دے ځکه چې اسلام روحاني او دنياوي معاملاتو کښې خپله برخه لري او دې نه علاوه نور مذهبونه مکمل ضابطه حيات نهٔ لري خو ملګرو ! د دې استدلال څهٔ مضبوط بنياد نشته ، په قران کښې راغلي دي چې " لکم دينُکم ولي دين" يعنې ستاسو د پاره ستا او زما د پاره زما دين ،-

ملګريو! په امريکه، روس، فرانس، انګلېنډ ، سپېن ، اټلي، نيوزي لېنډ ، کېنډا او اسټرېليا کښې عيسايان ډېر دي ، داسې هندوستان کښې هندوان ډېر دي ، په جاپان کښې بدھ مذهب والا ډېر دي خو په دې ملکونو کښې مذهب د رياست بنياد نهٔ دے ، هلته يو مذهب په بل مذهب باندې غوره نهٔ دے - هغوي د حکومت ټولې مهمې فېصلې په انساني عقل او شعور باندې حل کوي - په دې ملکونو کښې کله هم مذهب د مملکت بنياد نهٔ دے ګرځېدلے - په مسلمان ملکونو کښې ترکي، شام، عراق او عرب امارات کښې هم کوم مذهب د رياست بنياد نهٔ دے - تر دې چې اسرائيل هم -

په انساني تاريخ کښې د انساني عقل او شعور په ذريعه ډېرې فېصلې شوي دي کله چې عمر(رض) خالد بن وليد د خپلې عهدې نه لرې کړو نو دا څهٔ د قران يا د حديث خبره نهٔ وه ، داسې ډېرې خبرې په قران کښې

نشته لکه چې فوج چرته ولیږلی شي، د فوځ سالار دې څوك وي ، تعداد به ئې څومره وي او د فوځي اهلکارو تنخواه به څومره وي ، د بیت المال نه به وظیفه چا چا له ورکړے کیږي ـ د قاضي د تقررۍ معیاد به څومره وي ـ په خپله د خلیفه د وخت معیاد به څومره وي ـ د خلیفه کېدو طریقه کار ، د اهلکارو اختیارات او د نوي مسلمانانو د اقلیتونو د پاره انتظام ، عالمي تعلقات، د عالمي تجارت انتظامات او داسې نور د بنیادي ژوند د سهولتونو ذکر په قران کښې په واضح توګه باندې نشته ـ دې خلقو خو دا دې خبرو د پاره قران نه حوالې هم ورنهٔ کړے شوې ـ دا خبره هم حقیقت ده چې احادیث د خلفائے راشدین د وخت نه پس راغونډ شوي دي د خلیفه منتخب کولو د پاره هر ځل د دین په ځائے دنیاوي طریقه کار خپل کړے شوے دے ـ د نبی(ع) د وفات نه پس د ابوبکر (رض) خلیفه کېدل هم دنیاوي طریقه وه ، د ابوبکر نه پس د هغهٔ و وصیت مطابق حضرت عمر(رض) خلیفه کېدل ، هغه بیله خبره وه چې دې وصیت سره ډېرو اصحابو اختلاف کړے وهٔ ، د عمر په حق کښې د ابوبکر (رض) وصیت ، عمر (رض) چې شپږ کسان ئې مقرر کړل او ورته ئې ووئیل چې په درې ورځو کښې دننه دننه فېصله وکړئ چې څوك به خلیفه وي چې پکښې د حضرت عثمان (رض) نوم تجویز شهٔ ـ د حضرت عمر(رض) د خلیفهٔ رسول لقب بدول او د امیر المومنین لقب خپلول هم دنیاوي طریقه وه ؛ دې نه علاوه د حضرت عمر(رض) په دور کښې ډېرې فېصلې د عقل او شعور په بنیاد شوي دي ، په یو کارکښې د حضرت علی (رض) نه د عمر (رض) مشوره اخستل هم د عقل په بنیاد وه نهٔ چې د امام په حېثیت ، کهٔ عمر (رض) هغه امام ګڼلو نو بیا خو خلافت د علی (رض) حق وهٔ ـ د حضرت عمر(رض) ځوي (ابو شحامه) به جرم کښې په دوېم ځل په کوړو وهل او د قېد کولو فېصله عقلي وه ، د مغیره بن شعبه باندې د زنا د

الزام په وخت کښې د عمر (رض) د ګواهانو نه تفصیلي پوښتنې هم د عقل په بنیاد وې ، ځکه چې په قران کښې د زنا په باره کښې تشه ګواهي پکار ده ، نه چې تفصیل ۔ د حضرت عثمان(رض) په وخت کښې په ډېرو انتظامي فېصلو باندې ډېر بزرګانو او اصحابه کرامو مخالفت کړے وۀ او دا مخالفت ډېر خطرناك حالات ته رسېدلے وۀ خو د امیر په حېثیت حضرت عثمان (رض) خپلې فېصلې عملي کړې، مخالفینو د عثمان (رض) د فېصلو د پاره د بنی(ص) فېصلې په دلیل کښې وړاندې کړې لکه د مروان په حواله ، او د اسلامي ریاست ته د نقصان رسېدو دلیل ئې هم وړاندې کړۀ خو حضرت عثمان(رض) دغه تحریك ته فتنه ووئیله او هېڅ قسمه زور ئې قبول نۀ کړۀ ۔ حضرت عثمان (رض) د خلیفه عهده پرېښودو مطالبه هم قبوله نۀ کړه او شهادت ته ئې ملا وتړله خو دا ټولې فېصلې دیني نه بلکې د عقل فېصلې وې ۔ داسې قسمه صورت حال بل کوم خلیفه ته نۀ وۀ پېښ شوے ۔

د حضرت عثمان (رض) د قاتلانو د ګرفتارۍ او د حواله کولو کومه غوښتنه چې معاویه (رض) د حضرت علی (رض) نه کړې وه او د اختلاف په صورت کښې ئې لس زره اصحابان شهیدان شوي وو، دغه کار نۀ مذهبي وو او دیني ۔ په دې حقله زمونږ ملایانو کله هم په ممبر واضحه خبره نۀ ده کړې ځکه چې دا دنیاوي معاملات وو او فېصلې ئې هم دنیاوي وې ۔ مونږ دغه فېصلو ته اجتهاد هم نۀ شو وئیلے ځکه چې د هر چا خپل خپل موقف وۀ ۔ دې نه علاوه د علی (رض) او حضرت عائشه (رض) تر مینځه جنګ هم مذهبي او دیني جنګ نۀ وۀ ۔ مونږ په دې کښې څۀ نۀ وایو خو زمونږ مُلایان وایي چې په دې کښې خبرې کول نۀ دي پکار حالانکې دا داسې قسمه خبرو نه قران څوك نۀ منع کوي ۔ د تاریخ مطالعه او په هغې بحث یو سېکولر عمل دے چې مذهب ئې هم مخالفت نۀ کوي ۔

امیر معاویه (رض) چې کله خپل ځوی ولی عهد ټاکلو نو په هغه وخت اصحابه کرام او تابعین ژوندي وو، د مخالفت باوجود هم هغهٔ فېصله وکړه چې یوه عقلي او سیاسي فېصله وه.

ملګرو! مونږ د سېکولر ازم په دې بحث کښې ډېرې مهمې نکتې ته ورسېدو . د وحي او نبوت نه جوړه شوې معاشره چې کله د حضرت محمد (ص) د وفات نه پس ختمه شوه نو وروستو ټولې فېصلې چې کومې شوي دي چا پرې بحث ونهٔ کړهٔ لکه چې د اجتهاد مفهوم څهٔ دے ، د دې وجه څهٔ ده او د اجتهاد حق چا سره دے ، کومو خلقو ته د مشورې اجازت دے ؟

د حضرت ابوبکر (رض) حکمراني چې کومو خلقو نهٔ منله د دوي اعتراض په بنیادي توګه هم هغه وهٔ چې د نبی د وفات نه پس د نبوت دروازې بندې شوې دي نو د مرکزي حکومت تصور هم ختم شو . یعنې د نبی (ص) د وفات نه پس چې کوم حکومت جوړ شهٔ ، او چا جوړ کړهٔ ، د چا ترمینځه فېصله وشوه ځکه چې په قران کښې د نبی د وارث په کوم ځاے کښې ذکر نشته او نهٔ ئې طریقه کار شته . په دغه وخت د دغه اعتراضاتو حېثیت هم دنیاوي وهٔ ، نه چې دیني لهذا دا فېصله عقلي وه چې د فېصلې حق چا ته حاصل دے . دا هم علمي خبره وه چې په دې فېصله د عمل کولو طریقه کار هم عقلي وو. د مدینې د خلقو ملګرتیا او د بعضې قبائیلو مخالفت هم په خپل خپل ځاے عقلي وهٔ. دا شان دې عقلي فېصلو ته وروستو مُلایانو د فقه حېثیت ورکړهٔ.

دې نه پس هم په دیني معاملاتو کښې چې کومې فېصلې شوي دي هغه هم د عقل په معیار شوي دي، عموماً په دنیاوي تجربو کښې . د عقل و خرد ، خانداني زور او د قبائیلو په حمایت فېصلې شوې دي.

د تاریخ مشرانو د اولنو څلورو واړو خلفاحېثیت په علمي توګه مسلم ګڼلے دے او نورو اصحابه کرامو هم د دې خبرې اعتراف کړے دے خو د خلافت په وخت د علی (رض) مخالفت په دې وجه کېدهٔ چې د دهٔ عمر کم دے یا ئې تجربه نشته خو چې کله د علی (رض) په مقابله کښې خبره راغله نو بیا معاویه (رض) په علم او تجربه کښې د علی (رض) نه ډېر کمزورے وهٔ. یزید بن معاویه هم د امامانو نه په عمر او علم کښې کم وهٔ. د هغه وخت په ټاکلی معیار خو علی (رض) د خلافت نه پاتې شهٔ ولې د یزید په وخت کښې دغه معیار قطعي نظرانداز کړے شهٔ. د اجتهاد دغه تصور چې پکښې د مخصوصې طبقې ملګرتیا شامله وه ، دا فېصلې هېڅ کله هم اسلامي نهٔ وې بلکې سیاسي او دنیاوي وې.

اکثر مُلایان دا خبره کوي چې مونږ د اسلام اصل بنیاد یو او سلام زمونږ په وجه مضبوط دے خو دا خبره د کبر او غرور نه ډکه ده ، اسلام د کوم مُلا محتاجه نهٔ دے. دا سې قسمه خلق چرته نه چرته په کوم ځاے کښې یو ایت یا حدیث کښې د ځان د پاره اشاره یا دلیل پېدا کوي چې ځان له په معاشره کښې ځانګړے مقام پېدا کړي . دا قسمه بنیادګر په نورو مذهبونو کښې هم شته چې د مذهب په نوم دکانداري کوي او د اولس نه په مخلتفو نومونو سرمایه ترلاسه کوي. هم دې خلقو اسلام په څو څو ډلو او فرقو کښې تقسیم کړے دے خو چې کله ئې خپل ذاتي مفاد پېدا شي نو بیا خپل مینځ کښې ملګریتا کوي.

ملګریو! اسلام د مشورې اجازت هر چا ته ورکړے دے چې پکښې عام اولس هم برخه اخستے شي څکه چې د خپل قام ،وطن او ملت د پاره هر هغه سړے چې د عقل او شعور خاوند وي ، خپله رائې او تجویز وړاندې کولے شي.

ملګرو دا د سېکولر ازم اصول ، مقصد او منشا هم دا ده چې د ژوند په معاملاتو کښې دې هر یو کس د خپل عقل او دانش مطابق تجویز په تحریري یا تقریري توګه شامل کړي ، کهٔ رائې عامه ئې په حق وي او کهٔ په مخالفت کښې دغه به د تجویز په کمزورۍ یا خوبۍ دلالت کوي نهٔ چې د سېکولر ازم په کمزرۍ یا خوبۍ ، هم په دې وجه به د انسانانو ترمینځه یو تعلق ، ربط ، ذهني هم اهنګي او ورورلي قائمه وه ".

ساحل چې انګلېنډ ته د تلو نه وړاندې کوم انسټیچیوټ جوړ کړے وهٔ هغه به ئې هم هاغه ملګري سنبالوهٔ او دغه ادارې ډېره ترقي وکړه ، یو لوے بلډنګ ئې ورله اخستې وهٔ او د ښار په ښو ادارو کښې چې اوس ئې باقاعده د کالج شکل اختیار کړے وهٔ . دلته روزلي شوي ځیني قابلان طالبعلمان د ساحل په مرسته ګڼو یورپي ملکونو ته هم تلي وو. د دغه ادارې معاملات او ذمه وارۍ چې زیاتي شوې نو ساحل سالار ته وئیل چې هغه دې ملګري سره په کار کښې کومك کوي خو د سالار بې شانه سیاسي سرګرمیو هغه دې ته جوړ نهٔ کړهٔ چې په دغه کار کښې دې هغوي سره لاس وکړي او نهٔ ساحل واپس د دې د پاره دلته راتلے شهٔ نو اداره ئې هغهٔ ته وسپارله او خپلې ذمه وارياني ئې ترنه راغونډې کړې.

ساحل چې خپل کاروباري مسائل راغونډ کړل او تنظیم ئې فعال کړهٔ او په خپلو پښو ئې ودروهٔ نو یو وار بیا واپس راغلو . د راتلو نه مخکښې ئې سالار ته وئیلي وو چې د یو کور اخستو د پاره چرته پراپرټي ډیلر سره خبره وکړي . ساحل چې رارسېدهٔ نو سالار د یو ښهٔ کور بندوبست کړے وهٔ چې د ښار په ماډل ټاون کښې یو ښائسته بنګله وه . د ساحل د رارسېدو په دربمه ورځ ګلالۍ، د ګلالۍ مور او د سالار نیا د

نوي ماډل په يو موټر کښې د بنګلې مخې ته کوزې شوې ـ ګلالۍ اول سالار ته او بيا ساحل ته لاندې باندې وکتل بيا ئې د بنګلې په ور نظر واچوۀ او خپلې پښتنې اوښکې ئې د خپلې لوپټې په پلو وچې کړې ـ سالار او ساحل ئې دواړه ځان ته رانزدې کړل لکه چې ګل ته ووائي چې ما تا سره کړے لوظ پوره کړۀ ، وګوره کنه تا ما له يو سالار راکړے وۀ ما ورسره دوېم هم وپالۀ ـ تا ما ته وئيلي وو چې تۀ پښتنه ئې زما د امانت خيال به ساتې ، هو زۀ پښتنه يم ما ستا د امانت خيال وساتۀ ـ هن کۀ يقين دې نۀ راځي نو دا وګوره ــــ ... دا سالار او دغه ساحل او په وار وار ئې دواړه ښکل کړۀ د بنګلې په درشل ئې خپله پښه ورواړوله لکه چې يوې نوې دنيا ته داخله شوې وې.

لسم ټوك

یوه ورځ سالار د کور نه په یو سیاسي پروګرام کښې د ګډون د پاره ووتهٔ چې په لاره کښې ترهه ګرو په ټارکټ کېلنګ کښې سره د دربو ملګریو شهید کړهٔ ځکه چې سالار د څهٔ مودې راهسې د دې خلقو د سترګو ازغے وهٔ ، د تنظیم ملګریو د ساحل په مشرتابهٔ کښې په ټوله پښتونخوا کښې مظاهرې وکړې او په خپلو نعرو کښې به ئې د دې خبرې څرګندونه کوله چې مونږ د مرګ نه نهٔ ویرېږو او تر اخره پورې به د خپل وطن د خپلواکۍ د پاره ځان هرې قربانۍ ته چمتو ساتو .

د ساحل د مرګ نه پوره یوه میاشت پس د تنظیم ملګریو د سالار د مرګ د غندنې د پاره یو سیمینار راجوړ کړهٔ چې پکښې د لر او بر پښتونخوا وطن ډېرو مشرانو قام پرستو برخه واخسته . دې نه علاوه په دې غونډه کښې ډاکټرانو ، وکیلانو ، ادیبانو ، بزګرو او طالبعلمانو ګډون وکړهٔ . سیمینار کښې ویناوالو د سالار په سیاسي ، سماجي او ادبي ژوند باندې رڼا واچوله او ټولو په ښهٔ ټکو یاد کړهٔ . د دغه ناروا کار غندنه ئې په صفا ټکو کښې وکړه خو چې کله ساحل د وینا د پاره راوغوښتے شهٔ نو په حال کښې ناستو خلقو په ډېر درناوي هغهٔ ته هرکلے وئیل . هغهٔ د خدا ے د لوئې نامې نه د خپلو خبرو اغاز وکړهٔ او وئیل ئې " زما ګرانو ننګیالو پښتنو ، خوېندو وروڼو ، مشرانو ، همځولو او کشرانو ټول سترې مهٔ شئ . نن ورځ د سالار خان شهید په یاد کښې نمانځلې کیږي خو د سالار خان سره سره زمونږ د ډېرو معلومو او نامعلومو شهیدانو د خپلواکۍ د پاره خپل ځانونه قربان کړل او زمونږ د ټولو هم مرام دے چې د وطن د ښادۍ او ابادۍ د پاره د هیڅ قسمه قربانۍ نه ځان ونهٔ ژغورو ،

دي نه وړاندې زما پلار ګل خان سره هم دې خلقو ډېر ظلم کړے وۀ ،د هغۀ هلې ځلې او قربانئ د چا نه پټې نۀ دي، ګرانو ملګريو! د ډېرې مودې راهسې زمونږ په لر او بر وطن کښې چې کوم اور بل دے نو په دې کښې د دنيا يو ملك هم زمونږ د ښېګړې د پاره غږ اوچت نۀ کړۀ او نۀ ئې په اقوام متحده کښې کوم قرارداد وړاندې کړۀ خو کۀ هر څۀ وي خو مونږ به د خپلو معلومو نامعلومو شهيدانو دا قرض خلاصوو. ګرانو ملګريو! نن سبا جديد دور دے او د وخت نوې نوې تقاضې دي. په اوسني وخت کښې خپلواکي د هر انسان حق دے ، ملګريو! مونږ ازاد وطن د خپل غريب اولس د پاره غواړو او دې د پاره ئې نۀ غواړو چې سبا له دې د سرمايه دارو په لاسونو کښې زمونږ د وطن واك او اختيار وي ، معنیٰ دا چې مونږ د يو غلامئ نه ځان خلاصوو نو هسې نه چې په بله غلامئ کښې راګېر شو ۔ نن مونږ د غلامانو غلامان يو سبا به زمونږ اولس د خانانو او سرمايه دارو غلام وي۔ نن سبا چې څوك هم د پښتون سياست چغه وهي نو د دوي ګوندونه هم ميراثي دي چې پلار ئې مړ شي نو زوے به ئې د ګوند مشر شي، په دې وطن کښې زمونږ ژبه ، کلتور، وسائل او تاريخ هم غلام دے او زمونږ د اولس ذهنونه ئې هم غلامان کړي دي چې ډېره خطرناکه خبره ده ۔ د دنيا کوم کتاب کښې راغلي دي چې زمونږ پښتو به د دفتر ، سکول او عدالت ژبه نۀ وي ، مونږ د دنيا د نورو ژبو نه هم انکار نۀ کوو ، پښتانۀ دې د دنيا ټولې ژبې زده کړي خو پښتو به زمونږ د وطن ژبه وي او پښتو يواځې ژبه نه بلکې پښتو ځان له يو قانون هم دے۔ ملګريو! د ډېر مودې راسې زمونږ جوماتونه، حجرې ، بازارونه، کارخانې، او کورونه په زرګونو تعداد کښې په بمونو والوځولے شول چې پکښې بې شمېره بې ګناه پښتانۀ شهيدان شول ، تر دې چې دښمن زمونږ د مشرانو مقبرې هم په بمونو تباه کړې، اخر مونږ له چا سره دومره

ظلم کړے دے چې دوي ئې مونږ سره کوي په تېرو څلوېښتو کالو کښې داسې ورځ نهٔ ده راغلې چې په لر او بر وطن کښې بم چاودنه نهٔ ده شوې. هره ورځ زمونږ په وطن کښې ماتم وي. زمونږ خوېندې مېندې ، ځوانان او ماشومان محفوظ نهٔ دي. زمونږ بنيادي ضرورتونه دلته نهٔ پوره کيږي ، زمونږ په لکونو افغانان شهيدان شول ، بې شمېره معذوره شول ، زمونږ خوېندې مېندې کونډې شوې او ماشومان يتيمانان شول او لا بيا هم زمونږ دښمن زمونږ شکل دنيا ته د وهشي او ترهه ګر په شکل کښې وړاندې کوي خو افسوس چې دلته زمونږ په وطن کښې کومه بربنډه لوبه روانه ده نو د اسلام په نوم روانه ده، د پنجاب جوماتونه ، سکولونه او بازارونه ټول محفوظ دي ، زمونږ په وطن کښې څومره بربادي وشوه خو د پنجاب په هيره منډۍ کښې يوه پټاخه هم ډز نهٔ شوه ، دا څنګه اسلام دے ، ملګريو! زهٔ نن ټولو سياسي ګوندونو ته چې پښتانهٔ ئې مشران دي دا وايم چې راځئ منافقت به پرېږدو او په قران به قسم وخورو چې حقيقت څهٔ دے ، د مذهب ټېکداران به په قران لاس ږدي چې زما بجلي، اوبهٔ ، تېل ، ګېس ، کوئله او نور وسائل د اسلام په رڼا کښې زمونږ د بچو حق دے کهٔ د پنجابي د بچو، زمونږ بچي په ډبرانونو کباړ ټولوي او دوي دې پرې مزې کوي، ملګريو ! زمونږ د تنظيم په منشور کښې داسې يوه خبره هم نشته چې د اسلام د اصولو نه خلاف وي. ملګريو! افغانستان هم لکه عرب، ايران، روس ، چين ، امريکا، هندوستان يا د دنيا نورو ملکونو په شان دا حق لري چې خپل ازاد وطن ئې وي خپل ببرغ ئې وي او خپل قانون ئې وي. دا ټول ملکونه به د افغانستان استقلال ته احترام لري ، د افغانستان په چارو کښې به څوك هم ګُتې نهٔ وهي. ملګريو! دا کوم ظلم چې مونږ سره روان دے نو په داسې حالاتو کښې به پښتانهٔ بغاوت نهٔ کوي نو څهٔ به کوي. مونږ سره د بغاوت نه بغېر بله لاره نشته ، کهٔ زمونږ

په حق غوښتو کوم ملك ورانېږي نو خدائے دې وکړي چې سبا سحر وران شي۔ ملګريو! نن وخت د سيالۍ دے، دلته د هر څۀ حساب کيږي ، زمونږ چې څومره پښتانۀ شهيدان شول او کوم معذوره شو او داسې چې څومره جوماتونه ، بازارونه او حجرې تباه کړې شوې، د دې حساب او شمېر معلوم دے ، وخت به راشي چې مونږ به دښمن سره د افغانانو د وينې د يو يو څاڅکي حساب کوو۔ مونږ هيچا ته خپل بدل نۀ پرېږدو۔ په اوسني وخت کښې دښمن زمونږ اولس په ډېرو شکلونو کښې تقسيم کړے دے ، تر څو چې مونږ خپل پښتانۀ د شعور په لار نۀ وي پوهه کړي او ټول مو په يو اتفاق نۀ وي راغونډ کړي نو ډېر ګرانه ده چې مونږ ګټه تر لاسه کړو۔ بايد چې سياسي پارټۍ زمونږ جرنلسټان او اديبان اولس کښې شعور پيدا کړي او خپل اصل دوست او دښمن ورته په ګُته کړي۔ ملګريو! زمونږ بغاوت د خپلواکۍ سره د رواياتي نېشلزم نه ، رواياتي مذهب نه، رواياتي سياست او رواياتي ادب هم دے ، مونږ به د نوي دور نوو تقاضو په بنياد کار کوو۔ نن سبا د انټرنېټ دور دے او مونږ له پکار دي چې د ژوند په هر اړخ کار وکړو۔

ملګريو! زمونږ په بربادۍ کښې د پنجاب سره سره سعودي عرب ، چين ، امريکا او ايران هم سره د نورو ملکونو شامل دي خو وخت به راشي چې د هر ې خبرې تپوس به ترې نه کوو۔ ملګريو ! نن خوشحاله يم چې زمونږ خوېندې هم سړو سره د قام د خدمت او پوهولو د پاره خپلې هلې ځلې کوي ځکه چې ښځو په سياست او په جنګ کښې ډېر لوے کردار وي۔ ملګريو! کۀ د وطن وسائل تر لاسه کړے شي نو زمونږ په وطن کښې غريبي او ناچاري نشته"

ساحل خپله وينا په دې شعر ختمه کړه :

پښتونستان کۀ مې په وينو ازاديږي
هر يو ډز دې هم زما سينه غلبېل کا

دې نه پس يو ځوان ته دعوت ورکړے شۀ چې خپل نظم ناستو خلقو ته وړاندې کړي. ځوان د مشرانو په اجازه خپل نظم واوروۀ:

خدايه ډېر کۀ خطاکار يم
ستا د رحم اميدوار يم

چې منونکے د احد يم
او مئين په محمد يم
زۀ کۀ نېك يمه کۀ بد يم
خو قائل د لم يلد يم
هم ازل يم هم ابد يم
د پښتون د مينې حد يم

زۀ د خپل اولس پکار يم
ستا د رحم اميدوار يم

خدايه مل مې د خپل ځان کړه
او مضبوط زما ايمان کړه

ما د مینې لوے اسمان کړه
ما رښتونے نر افغان کړه
زما ټول وطن ودان کړه
ښاد اباد افغانستان کړه

ستا نه کله په انکار یم
ستا د رحم امېدوار یم
ما پښتون ، ما مسلمان کړه
ما د لوے خصلت انسان کړه
زما ټول بچي نران کړه
هر مشکل زما اسان کړه
جوړ زما پښتونستان کړه
او دشمن له مې طوفان کړه

زۀ په طمع د بهار یم
ستا د رحم امېدوار یم

ما د ننګ په لار روان کړه

مـــا فـــاتح د هـــر مېـــدان کـــړه

مـــا ملګـــرے د انســـان کـــړه

مـــا د خپـــل جانـــان جانـــان کـــړه

مـــا د خپـــل چمـــن باغبـــان کـــړه

ځلنـــده مـــې پـــه جهـــان کـــړه

ارشـــد دې تـــه بـــې قـــرار يـــم

ســـتا د رحـــم امېـــدوار يـــم

***

ښاغلي ارشد خليل پښتو ادب کښې ځان د يو شاعر په حېثيت هغه وخت معارفي کړۀ چې د "اوښکې" په نوم ئې خپله وړومبۍ شعري مجموعه چاپ کړه او اوس دا دے د يو ناول نګار په صورت کښې د خپل "بغاوت" سره د پښتو ژبې په ډاډ پښتون اولس ته مخامخ دے. هغه ځان ته لېونے افغان وايي او دا بغاوت ئې د دغه لېونتوب ائينه ده. دا ائينه

ځومره صفا ده او ځومره ګرد الوده ده، دا پته د دې کتاب د لوستو نه پس په اسانه لګېدے شي خو تر کومه چې په ادب کښې د سنجيدګۍ تعلق دے نو د ښاغلي ارشد خليل همځولي ليکوال لا د خپلو قلبي وارداتو د حصار نه نهٔ دي راوتي او دے د ځوانۍ په دې ډګر هم د خپل قام غم خوري ـ اوس د قام خوښه ده چې د دهٔ دې زيار ته په کوم نظر ګوري ـ بغاوت د ښاغلي ارشد خليل وړومبے ناول دے ، د تجربې ، مطالعې او مشاهدې حسي اداراك او صلاحيت ئې لا زياتې ودې ته چمتو ښکاري چې په راتلونکي وخت کښې د يو ښهٔ اديب په توګه د پښتو ادب په اسمان لکه د يو ځلنده ستوري ئې ځل يقيني دے ـ مونږ ورته په طمع يو ـ

سلېمان کامل

مردان

۴م اکتوبر۲۰۱۲ء